

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΜΑΪΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 10

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XIX. 1. Τῶν τοσοῦτων οὖν καὶ τοιοῦτων οὕτως μεμαρ-
τυρημένων τὸ ταπεινόφρον καὶ τὸ ὑποδεῆς διὰ τῆς ὑπακοῆς
οὐ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸ ἡμῶν γενεὰς βελτίους
ἐποίησεν, τοὺς τε καταδεξαμένους τὰ λόγια αὐτοῦ ἐν
5 φόβῳ καὶ ἀληθείᾳ. 2. πολλῶν οὖν καὶ μεγάλων καὶ ἐν-
δόξων μετεिल्φότες πράξεων ἐπαναδράμωμεν ἐπὶ τὸν ἐξ
ἀρχῆς παραδεδομένον ἡμῖν τῆς εἰρήνης σκοπόν, καὶ ἀτε-
νίσωμεν εἰς τὸν πατέρα καὶ κτίστην τοῦ σύμπαντος κόσμου
καὶ ταῖς μεγαλοπρεπέσι καὶ ὑπερβαλλούσαις αὐτοῦ δωρεαῖς
10 τῆς εἰρήνης εὐεργεσίαις τε κολληθῶμεν. 3. ἴδωμεν αὐ-
τὸν κατὰ διάνοιαν καὶ ἐμβλέσωμεν τοῖς ὄμμασιν τῆς ψυχῆς
εἰς τὸ μακρόθυμον αὐτοῦ βούλημα· νοήσωμεν, πῶς ἀόργη-
τος ὑπάρχει πρὸς πᾶσαν τὴν κτίσιν αὐτοῦ.

8 Ἐβρ. 12,1. Α' Κορ. 9,24. Φιλιπ. 3,14.

1 τοσοῦτων... τοιοῦτων ΑΔΚ:λ. ΙΣ|οὔτως ΑΣ:λ. ΙΔΚ Κοηpf|2 τα-
πεινόφρον ΙΚ ταπεινοφρονον (= φρονοῦν;) Α (πρβλ. κεφ. 38,2)|3 τὰς
πρὸ ἡμῶν γενεὰς ΑΣΚ: τοὺς πρὸ ἡμῶν ΙΑ (+ seculo)|4 αὐτοῦ: τοῦ
θεοῦ Σ|7 εἰρήνης + αὐτοῦ ΚΚ² (1)|11 διάνοιαν + ἡμῶν ΔΚ|ψυχῆς +
ἡμῶν ΔΚΚ².

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XIX. 1. Ὑστερα ἀπὸ τὰ τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα παραδείγματα εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ὁ φόβος (ἔναντι τοῦ Θεοῦ) διὰ τῆς ὑπακοῆς (εἰς τὸ ἅγιον θέλημά Του) ὄχι μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸ ἡμῶν (τῶν χριστιανῶν, δηλ. τὰς πρὸ Χριστοῦ) γενεὰς τῶν ἀνθρώπων ἔκαμε καλυτέρους, ἐκείνους δηλ., οἱ ὁποῖοι ἐνεκολπώθησαν (ἔκαμαν κτῆμά των) τὰ λόγια αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) μὲ φόβον καὶ εἰλικρίνειαν. 2. Ἀφοῦ λοιπὸν τόσον πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ ἐνδόξων πράξεων ἐγίναμεν μέτοχοι, ἃς ἐπιστρέψωμεν καὶ πάλιν εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς παραδοθέντα εἰς ἡμᾶς σκοπὸν (τοῦ βίου, τὸν προορισμὸν μας) τῆς εἰρήνης (τοῦ Θεοῦ) καὶ ἃς στρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς μας πρὸς τὸν Πατέρα καὶ κτίστην τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἃς συναρμοσθῶμεν εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὑπερμέτρους (ὑπερόχους) δωρεὰς Αὐτοῦ τῆς εἰρήνης καὶ τὰς (λοιπὰς) εὐεργεσίας Του. 3. Ἄς ἀτενίσωμεν νοερῶς πρὸς Αὐτὸν καὶ ἃς κυττάξωμεν μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς εἰς τὸ μακρόθυμον (τὸ μεγαλόψυχον, τὸ ὑπομονητικὸν καὶ ἀνεκτικὸν) Αὐτοῦ θέλημα· ἃς ἐννοήσωμεν (ἐμβαθύνοντες εἰς τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ), πόσον Οὗτος εἶναι (καὶ ὑπάρχει φύσει) ἀόργητος πρὸς ὅλην τὴν κτίσιν Αὐτοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Εὐκρίνεια καὶ ὄχι ἀπλῶς μελωδία.

Ἡ εὐχολογία καὶ ἡ ὕμνωδία τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας εἶναι μεστὰι σωτηρίων νοημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπευθύνονται εἰς τὴν διάροισαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἐκκλησιαζομένου λαοῦ. Πρέπει λοιπὸν ἡ μελωδία πὸν τὰ ἐνδύει νὰ μὴ γίνεταί ἐμπόδιον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ τὰ προβάλλῃ εὐκρινῶς εἰς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν. Τὰ «μακρόσυρτα» καὶ περιπεπλεγμένα μουσικῶς μελίσματα κάμνουν ὥστε τὰ σωτήρια καὶ ψυχοφελῆ αὐτὰ νοήματα νὰ μὴ φθάνουν εἰς τὸν μνημονευθέντα προορισμὸν των. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται, ὅπως ὁ λειτουργός, ὡς προϊστάμενος τῆς λατρευτικῆς συνάξεως καὶ κύριος ὑπεύθυνος διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ γόνιμον τέλεσιν τῆς λατρείας, μεριμνᾷ διὰ τὴν εὐκρινῆ ἀπόδοσιν τῶν τροπαρίων καὶ εὐχῶν, δίδων πρὸς τοῦτο ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα κατὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωρούμενα ἢ ψαλλόμενα μέρη. Πρέπει δὲ νὰ φροντίζῃ καὶ δι' ἰδιαιτέρας νοουθεσίας, νὰ καθοδηγῇ πρὸς τοῦτο τοὺς ἱεροψάλτας, συνιστῶν εἰς αὐτοὺς ἀποφυγὴν τῶν ὑπερβολῶν εἰς τὴν ἱερὰν μελωδίαν. Ἡ ἐκκλησία δὲν εἶναι τόπος ἐπιδείξεως, ἀλλὰ διδασκῆριον ψυχῶν. Καὶ αἱ ψυχαὶ διδάσκονται ἀσφαλῶς ὅταν ὁ λόγος τῆς ὕμνωδίας καὶ τῆς εὐχολογίας φθάνῃ εὐκρινῶς εἰς τὰ ὦτα καὶ τὰς καρδίας.

Ἐκκλησία καὶ Τουρισμός.

Οἱ ἐφημέριοι τῆς ὑπαίθρου ἔχουν ἓν ἰδιαιτερον καθῆκον τώρα πὸν ἔρχεται τὸ θέρος. Τὸ καθῆκον αὐτὸ ἀφορᾷ τοὺς παραθεριστὰς καί, γενικώτερον, τοὺς τουρίστας. Ἡ ἄγνοια, ἡ ἐπιπολαιότης καὶ τὰ ξένα ἦθη συντελοῦν, ὥστε πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, ὅταν ἐπισκεπτόνται — εἴτε ἀπὸ περιέργειαν εἴτε καὶ ἀπὸ θρησκευτικὸν ἐνδιαφέρον — τοὺς Ναοὺς καὶ τὰς Μονὰς τῆς ἐλληνικῆς ὑπαίθρου, νὰ μὴ δίδουν σημασίαν ὡς πρὸς τὴν ἐπιβαλλομένην κοσμιότητα τῆς ἐνδυμασίας των καὶ τῆς συμπεριφορᾶς των. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη προσεκτικῆς διαφωτίσεως μὲ σχετικὰς πινακίδας πρὸ τῶν ἱερῶν τούτων τόπων, καθὼς καὶ μὲ τὸν προφορικὸν λόγον. Ταῦτα πάντα δὲν πρέπει νὰ ἀπωθοῦν, ἀλλὰ νὰ ἀφυπνίζον καὶ νὰ ἐποικοδομοῦν. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει εἰς τὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς του τὴν δίψαν τοῦ Θείου (ἃς ἐνθυμηθῶμεν τὴν περίφημον φράσιν τοῦ ἀρχαίου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως Τερτυλλιανοῦ, καθ' ἣν «ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι ἐκ φύσεως χριστιανῆ») καὶ μὲ τὸν κατάλληλον τρόπον εἶναι δυνατόν

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

(Λόγος πρὸς τοὺς φοιτητὰς τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὴν εἰδικὴ Θ. Λειτουργία, πρὸ δι-
ωργανώθη πρὸς χάριν αὐτῶν τὴν 12 Ἀπριλίου στὸν Ἰ. Πανεπι-
στημιακὸ Ναὸ τῆς Καπνικαρέας).

Α'

Ἡ ἀξίεπαινη πρωτοβουλία τοῦ Συλλόγου τῶν Φοιτητῶν τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ τὴ διοργάνωσι ἀπ' αὐτοὺς σήμερα εἰδικῆς Λειτουργίας στὸν ἱερὸ αὐτὸ Πανεπιστημιακὸ μας Ναὸ ἀσφαλῶς δὲν ἔχει μόνο τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκτελέσεως ἐνὸς τυπικοῦ καθήκοντος, μὰ ἔχει οὐσιαστικώτερο νόημα καὶ βαθύτερη σημασία. Ἡ ἐπαφὴ αὕτη

νὰ τὸν διαφωτίσωμεν καὶ νὰ τὸν κάμωμεν νὰ συμμορφωθῆ πρὸς ὅ,τι ἐπιβάλλει τὸ ὑγιὲς θρησκευτικὸν αἶσθημα.

Ἡ Τηλεόρασις καὶ τὰ παιδιὰ.

Ἡ Τηλεόρασις ἔχει ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὴν Χώραν μας, ἀπο-
τελεῖ δὲ σήμερον τὸ ὑπ' ἀρ. 1 ψυχαραγωγικὸν μέσον διὰ πλείστας
οἰκογενείας. Οἱ δύο Σταθμοὶ ἐκπομπῶν (E.I.P. καὶ Ἐνόπλων)
εἶναι κρατικοὶ καὶ θὰ ἦτο βásiμος ἡ ἀπαίτησις, ὅπως τὰ προγράμ-
ματὰ τῶν καταρτίζονται μὲ κριτήρια ἠθοπλαστικά διὰ τὸν λαὸν
γενικώτερον καὶ διὰ τὴν νεότητα εἰδικώτερον. Παρὰ ταῦτα, τοῦτο
δὲν συμβαίνει πάντοτε, διότι οἱ Σταθμοὶ προμηθεύονται τὰς προ-
βαλλομένας ταινίας ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν Διαφήμησιν, ταύτης δὲ τὰ
κριτήρια εἶναι διάφορα. Ὁ χαρακτηρισμὸς, ἐξ ἄλλου, ἐνίων ἐκ-
πομπῶν ὡς ἀκαταλλήλων δι' ἀνηλίκους δὲν ἔχει πρακτικὴν σημα-
σίαν, διότι καὶ οἱ γονεῖς δὲν πολυπροσέχον εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο
καὶ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ δὲν ἀπομακρύνονται εὐκόλῃ ἀπὸ τὴν παρα-
κολούθησιν τοιούτων ταινιῶν. Ἐτσι ἡ κακὴ ἐπίδρασις τῆς Τηλεο-
ράσεως εἰς τὰ παιδιὰ μένει καὶ ὁ κίνδυνος διαρκῶς ἀξάνει. Καλὸν
εἶναι λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφημερίων
τῆς νὰ διαφωτίσῃ τὸ ποίμνιον ἐπὶ τοῦ κινδύνου τούτου, ὥστε οἱ
γονεῖς νὰ εἶναι εἰς τὸ μέλλον προσεκτικώτεροι καὶ ἡ Πολιτεία νὰ
μελετήσῃ τὸ ζήτημα διὰ νὰ κάμῃ καὶ αὕτη τὸ καθήκόν της, ἐφ'
ὅσον καὶ οἱ δύο Σταθμοὶ εὐρίσκονται εἰς χεῖράς της.

τῶν ἐκπροσώπων τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν μὲ τὴ μητέρα Ἐκκλησία εἶναι μιὰ ὠραία ἀφορμή, γιὰ νὰ φέρωμε στὸ νοῦ μας καὶ νὰ σκιαγραφήσωμε τὰ σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ Ὀρθοσκείας καὶ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

Οἱ δύο διαφορετικοὶ κύκλοι τῆς Ὀρθοσκείας καὶ τῆς Ἐπιστήμης δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄσχετοι μεταξὺ τους, μὰ εἶναι κύκλοι ἐφαπτόμενοι ἢ ἐλαφρῶς τεμνόμενοι, ποὺ ἔχουν μερικὰ σημεῖα ἐπαφῆς ἢ συσχετισμοῦ ἢ καὶ ἀμοιβαίας βοήθειάς.

Ἐνα τέτοιο σημεῖο εἶναι ἐν πρώτοις ἡ συμβολὴ πολλῶν κλάδων τῶν σημερινῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν γιὰ τὴν πιὸ συγχρονισμένη κατανόησι τοῦ ψαλμικοῦ στίχου «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας».

Τὸ ἔκπαιγμα θέαμα τῶν ἀναριθμητῶν ἀστέρων, ποὺ βρίσκονται σὲ ἀποστάσεις δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτὸς καὶ ἀνακαλύπτονται ἀπὸ τὰ τελειοποιημένα ὀπτικά τηλεσκόπια ἢ ἀπ' τὰ ραδιοτηλεσκόπια, ὀδηγεῖ στὴ διαπίστωσι, πῶς «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ» καὶ φέρνει στὰ χεῖλη τὰ λόγια τοῦ Νεύτωνος, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν, ὅτι ἡ κίνησις τῶν οὐρανίων σωμάτων «μαρτυρεῖ τὴν ἐνέργεια μιᾶς αἰτίας, ποὺ δὲν εἶναι τυφλή, οὔτε τυχαία, μὰ ἐξόχως ἐπιδεξία στὴ μηχανικὴ καὶ στὴ γεωμετρία». Ὁ μεγάλος ἀστρονόμος Κέπλερ, ποὺ χαρακτηρίσθηκε ὡς «νομοθέτης τοῦ οὐρανοῦ», ἔλεγε χαρακτηριστικά: «Ἐρευνῶντας τὴ δημιουργία, νομίζω ὅτι ἐγγίζω τὸ Θεὸ μὲ τὰ χέρια μου».

Ἐπειτα ἡ Πυρηνικὴ Φυσικὴ, ἡ Μικροφυσικὴ μᾶς παρουσιάζει τὴ θαυμάσια τελολογικὴ δομὴ τοῦ ἀτόμου τῆς ὕλης, τὸ ὁποῖο εἶναι σὲ μικρογραφία ἓνα ὁλόκληρο πλανητικὸ σύστημα καὶ ἔχει μέσα στὸν πυρῆνα του ἐκτὸς ἀπ' τὰ πρωτόνια καὶ οὐδετερόνια πλῆθος ἀπὸ ἀσταθῆ σωμάτια, ποὺ ἐμφανίζονται γιὰ μερικὰ ἑκατομμυριοστὰ τοῦ δευτερολέπτου, γιὰ νὰ μετατρέπωνται ἐν συνεχείᾳ σὲ ἄλλα σωμάτια καὶ νὰ δημιουργοῦν μὲ τὶς ἀστραπιαῖες κινήσεις τους τὶς θαυμάσιες «δυνάμεις ἀνταλλαγῆς ἢ συνδέσεως», γιὰ τὶς ὁποῖες ὀμιλεῖ ἡ Κυματομηχανικὴ.

Ὁ Μᾶξ Πλάνκ θεωρεῖ ἀναγκαῖα τὴν παραδοχὴ τοῦ Πνεύματος, ποὺ «ἀεὶ γεωμετρεῖ», ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Πλάτων, καὶ ποὺ συγκρατεῖ στὸν κόσμον τὴν τάξι καὶ ἁρμονία, ἢ ὁποία ὑπάρχει κατὰ τρόπο θαυμαστὸ τόσο στὸ Μακρόκοσμον, ὅσο καὶ στὸ Μικρόκοσμον, παρὰ τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Κβάντα καὶ ἡ Κβαντομηχανικὴ ἔκαμε φανερὴ τὴ στατιστικὴ ὑφὴ τῶν νόμων τῆς φύσεως κι' ἀντικατέστησε τὴ μηχανοκρατικὴ καὶ ντετερμινιστικὴ αἰτιοκρατία μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς πιθανότητος, τοῦ ἀπροσδιορίστου καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Τί νά πῆ κανεῖς ἔπειτα γιά τή βιταλιστική Βιολογία, πού ὀμιλεῖ γιά τή σκόπιμη κι' ἔλλογη μέσα στούς ὀργανισμούς ἐνέργεια ἀοράτων ἰθινοσῶν δυνάμεων κι' ἐξαιρεῖ τὸν ἀόρατο ρόλο τῆς «ἐντελεχείας», πού δρᾷ σάν ἐνοποιὸς ἀρχή, σάν δεσπόζουσα μορφολογική ἰδέα καὶ κανονιστική δύναμις καὶ συντελεῖ, ὥστε οἱ ὀργανισμοὶ νά μὴ εἶναι ἀπλᾶ μηχανικά ἀθροίσματα φυσικοχημικῶν στοιχείων καὶ δυνάμεων, ἀλλὰ θαυμαστὲς ὀργανικὲς ὁλότητες, μέσα στὶς ὁποῖες τὸ "Ὀλον προηγεῖται τοῦ μέρους, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης; Ἡ ἐντελέχεια αὐτὴ σάν ἀπαράμιλλος καλλιτέχνης μὲ ποικιλία αἰσθητικῶν μορφῶν σχεδιάζει τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ δημιουργεῖ στὶς ἀναριθμητὲς ποικιλίες τῶν λουλουδιῶν τέσσαρες χιλιάδες περίπου χρωματικῶν τόνων καὶ διαβαθμίσεων· σάν μουσικὸς διδάσκει τὰ πουλιά νά σκορπίζουν τὶς θεῖες μελωδίεσ τους· σάν ἀπαράμιλλος χημικὸς δίδει γεῦσι στοὺς καρποὺς καὶ ἄρωμα στὰ λουλούδια, κυριαρχῶντας πάνω στὰ στοιχεῖα τῆς ὕλης καὶ ἀναγκάζοντας αὐτὰ νά διαλύουν καὶ ἀνασχηματίζουν τὶς συνθέσεις των· σάν ἀρχιτέκτων καὶ μηχανικὸς δημιουργεῖ τοὺς ὑπερμικροσκοπικοὺς γεννητὰς μέσα στὰ κύτταρα, τὰ πιὸ σύνθετα καὶ λεπτὰ ὄργανα καὶ τοὺς πιὸ θαυμαστοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς ρυθμοὺς. Αὐτὴ λύει τὰ προβλήματα τῆς ἀεροναυπηγικῆς, ὑδροναυπηγικῆς καὶ ὑδροδυναμικῆς καὶ δημιουργεῖ τὴν ἀεροδυναμικὴ γραμμὴ τῶν πτηνῶν, τοὺς μηχανισμοὺς τῆς κινήσεως, κολυμβήσεως καὶ πτήσεως, τὸ ραντάρ τῆς νυχτερίδας, τὸν ἀσύρματο τῶν κεραιῶν τοῦ μυρμηκιοῦ, τὶς ἐπίστριες τῶν θωρακισμένων ἀρμάτων τοῦ ὀργανισμοῦ πολλῶν θαλασσίων μικροοργανισμῶν, τοὺς ἠλεκτρικοὺς λαμπτήρες, πού ἔχει ὁ ἀργυροπέλεκυς μέσα στὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ, τὸ πολὺπλοκο σύστημα τῶν ἀναριθμῶν τηλεφωνικῶν κέντρων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὴ σύνθεσι τῶν ἑκατομμυρίων κῶνων, ράβδων, νεύρων καὶ τοῦ φακοῦ τῆς ἐνιαίας φωτογραφικῆς μηχανῆς τῶν δυὸ ματιῶν μας, πού φωτογραφίζει τὶς στερεοσκοπικὲς τρισδιάστατες ἐγχρωμες εἰκόνας τοῦ κόσμου.

"Ὅταν λοιπὸν ὄλες οἱ Φυσικὲς Ἐπιστῆμες παρουσιάζουν μπροστά μας ἓνα τελολογικὸ κοσμοεἶδωλο, μιὰ εἰκόνα γιά τὸν κόσμον, μέσα στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ ὁ σκοπὸς καὶ τὸ προδιαγεγραμμένο σχέδιο, εἶναι φανερὸ πὼς ὄχι μόνον δὲν ἀπομακρύνουν ἀπ' τὴ Θρησκεία, μὰ ἀντίθετα ἀνοίγουν τὸ δρόμον σ' αὐτή. Αὐτὸς ὁ Δαρβίνος στὸ βιβλίον, πού ἔγραψε γιά τὴν καταγωγή τοῦ ἀνθρώπου, ὁμολογεῖ πὼς στὸ ἐρώτημα, ἐὰν ὑπάρχη Δημιουργὸς καὶ Κυβερνήτης τοῦ σύμπαντος, «ἀπαντοῦν καταφατικὰ τὰ μεγάλα πνεύματα, πού ἐξῆσαν μέσα στοὺς αἰῶνες». Καὶ σ' αὐτὸ τὸ

παραπέτασμα ὁ Βαβίλωφ διεκήρυξε, πὼς ἡ ἐξέλιξις εἶναι τελο-
λογικὴ καὶ κατευθυνομένη. Τὸ δίλημμα σήμερα δὲν τίθεται ὅπως
ἐτίθετο ἄλλοτε κακῶς, δηλαδὴ «Ἐξέλιξις ἢ δημιουργία ἀπ' τὸ
Θεό», ἀλλὰ τίθεται ὡς ἐξῆς: «Ἄμεση δημιουργία ἢ ἔμμεση δη-
μιουργία».

Οἱ φιλικὲς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν
φαίνονται ἔπειτα καὶ στὸ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς, ὅταν δὲν παρε-
ξηγῆται ἀπὸ στενοκεφάλους ἐκπροσώπους του, δὲν εἶναι τροχο-
πέδη σ' αὐτές, ἀλλὰ τις εὐλογεῖ, τις καθαγιάζει καὶ δίδει ὄθησι
σ' αὐτές. Γι' αὐτὸ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ὀλόκληρη φάλαγγα μο-
ναχῶν καὶ κληρικῶν, πού ὑπῆρξαν διαπρεπεῖς καὶ κορυφαῖοι
θεράποντες τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν. Ἄς θυμηθοῦμε μερικὰ πα-
ραδείγματα: Ὁ μοναχὸς Haüy συνετέλεσε στὴν ἀνάπτυξι τῆς
ὄρυκτολογίας καὶ κρυσταλλογραφίας. Ὁ μοναχὸς Mendel ἔθε-
μελίωσε τὴ Γενετική. Ὁ ἀββᾶς Ricard ὑπελόγισε τὶς διαστά-
σεις τῆς γῆς καὶ τὴν ἀπόστασί της ἀπ' τὸν ἥλιο. Ὁ μοναχὸς
Mersenn ἐμελέτησε τὸ ἔκκρεμὸς καὶ ὑπελόγισε τὴ ταχύτητα
τοῦ ἡλίου. Ὁ μοναχὸς Γκριμάλντι ἐμελέτησε τὸ φαινόμενον τῆς
διαθλάσεως τοῦ φωτός. Ὁ Δανὸς ἐπίσκοπος Στένο συνέγραψε
τὸ πρῶτο σύγγραμμα γεωλογίας. Ὁ ἀββᾶς Nollet ἀνεκάλυψε τὸ
φαινόμενον τῆς ὠσμώσεως. Ὁ ἱεροκήρυξ Πρίστλεϋ ἀνεκάλυψε
τὸ ὀξυγόνο, τὸ ὕδροχλωρικὸ ὀξύ, τὴν ἀμμωνία. Στὸν ἱεροκήρυκα
Φαραντάι ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἐπαγωγικῶν ρευμάτων
καὶ τοῦ διαμαγνητισμοῦ. Ὁ ἀββᾶς Latrelle ἦταν περίφημος
ἐντομολόγος καθηγητῆς καὶ ἀκαδημαϊκός. Τὸ ἀστεροσκοπεῖο
τοῦ Γκρήνουϊτς ἐπανειλημμένως εἶχε κληρικοὺς διευθυντάς.
Στὴν Ἄμερικὴ πολλοὶ σεισμολογικοὶ σταθμοὶ βρίσκονται σή-
μερα ἀποκλειστικὰ στὰ χέρια μοναχῶν. Ὁ περίφημος ἀνθρωπο-
λόγος καὶ παλαιοντολόγος Τεϊγιάρ ντὲ Σαρντὲν ἦταν Κληρικός,
(Περισσότερα ἰδὲ στὴ μελέτη Β. Ἐράστου, Κλῆρος καὶ πολι-
τισμὸς, περ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1955, σελ. 498-499).

Χαρακτηριστικὸ εἶναι, πὼς σὰν εἰσηγητὲς τῶν Θετικῶν Ἐ-
πιστημῶν στὴν νεωτέρα Ἑλλάδα θεωροῦνται δύο Κληρικοί,
ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ Νικηφόρος Θεοτόκης, πού δὲν ἔ-
γραψαν μόνο ἐξαιρέτα κηρύγματα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἑκατοντά-
δες σελίδων, στίς ὁποῖες μὲ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὸν τρόπο δια-
πραγματεύονται ὅλους τοὺς κλάδους τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς
Φυσικῆς.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Συνεχίζεται)

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἰωάννου τῆς Κρονστάδης

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ Κύριος εἶπε στοὺς μαθητὲς του: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἄράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι» (Ματθ. ις' 24).

Τί σημαίνει «τὸν σταυρὸν αὐτοῦ»; Γιατί αὐτὸς ὁ «σταυρὸς αὐτοῦ», δηλ. ὁ ὀρισμένος γιὰ κάθε ἄνθρωπο τίθεται παράλληλα μὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ;

—Ὁ σταυρὸς μας: λύπες καὶ παθήματα τῆς ἐπίγειας ζωῆς, πού γιὰ κάθε ἄνθρωπο εἶναι δικά του.

—Ὁ σταυρὸς μας: ἡ νηστεία, ἡ ἀγρυπνία καὶ οἱ ἄλλες εὐσεβεῖς ἀσκήσεις μὲ τίς ὁποῖες ταπεινώνεται ἡ σάρκα καὶ ὑποτάσσεται στὸ πνεῦμα. Αὐτὲς οἱ ἀσκήσεις πρέπει γιὰ τὸν καθένα νὰ εἶναι ἀνάλογες μὲ τίς δυνάμεις του καὶ γι' αὐτὸ γιὰ τὸν καθένα εἶναι δικές του.

—Ὁ σταυρὸς μας: οἱ ἁμαρτωλές μας κλίσεις, ἡ τὰ πάθη μας, πού γιὰ κάθε ἄνθρωπο εἶναι δικά του. Μὲ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ γεννιόμαστε, μὲ ἄλλα μολυνόμεθα στὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ (Ψαλμ. ριγ' 38, 120).

Μάταιος καὶ ἀνώφελος εἶναι ὁ σταυρὸς μας, ἔστω καὶ ἂν εἶναι βαρὺς, ἂν δὲν μεταβληθῆ σὲ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ νὰ ἀκολουθοῦμε τὸ Χριστό.

Ὁ σταυρὸς του γιὰ τὸ μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ εἶναι σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀπολύτως πεπεισμένος, ὅτι ὁ Χριστὸς ἄγρυπνα τὸν παρακολουθεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς τοῦ στέλνει τίς θλίψεις σὰν ἀπαραίτητη καὶ ἀναπόφευκτη προϋπόθεση τῆς χριστιανικῆς ιδιότητος, ὅτι καμμιά θλίψη δὲν θὰ τὸν πλησιάσῃ, ἂν δὲν εἶχε σταλῆ ἀπὸ τὸ Χριστό, ὅτι μὲ τίς θλίψεις ὁ Χριστιανὸς γίνεται τοῦ Χριστοῦ, συμμέτοχος τῆς τύχης Του στὴ γῆ καὶ — χάρις σ' αὐτὸ — στὸν οὐρανό.

Ὁ σταυρὸς του γίνεται γιὰ τὸν μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ ἀληθινὸς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ θεωρεῖ ὡς μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὲς οἱ ἀγιώτατες ἐντολές γι' αὐτὸν εἶναι σταυρὸς, στὸν ὁποῖον αὐτὸς συνεχῶς ἀνασταυρώνει τὸν παλαιὸν ἄνθρωπο σὺν τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις (Γαλ. ε' 24).

Γίνεται λοιπὸν φανερόν γιατί, γιὰ νὰ πάρωμε τὸν σταυρὸ μας, χρειάζεταιαι προκαταβολικὰ νὰ ἀπαρνηθοῦμε τὸν ἑαυτὸ μας μέχρι σημείου νὰ χάσωμε τὴν ψυχὴ μας.

Τόσο πολὺ καὶ τόσο γερὰ ἐξυμώθηκε ἡ ἁμαρτία μὲ τὴν πεσοῦσαν φύση μας, ὥστε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν παύει νὰ τὴν ὀνομάζη ψυχὴ τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

Γιὰ νὰ πάρωμε στοὺς ὤμους τὸ σταυρὸ, πρέπει πρῶτα νὰ ἀπαρνηθοῦμε τὸ σῶμα ὡς πρὸς τὶς κακὲς τοῦ ἐπιθυμίες, καὶ νὰ τοῦ χορηγοῦμε μόνον τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ συντήρησι. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμε τὴν δικαιοσύνη μας — μέσῳ τῆς ἀπάνθρωπης ἀδικίας — ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὸ λογικὸ μας — μέσῳ τοῦ τελείου παραλογισμοῦ — καὶ τέλος ἀφοῦ μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς πίστεως μας ἀφιερωθοῦμε στὸ Θεό, στὴν ἀδιάκοπη μελέτῃ τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ ἀπαρνηθοῦμε τὸ θέλημά μας.

Αὐτὸς ποὺ ἀπαρνήθηκε τὸν ἑαυτὸ του κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο, εἶναι ἱκανὸς νὰ λάβῃ τὸν σταυρὸ του. Μὲ ὑποταγὴν στὸ Θεό, ἐπικαλούμενος τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ νὰ τοῦ ἐνισχύσῃ τὶς ἀσθενεῖς δυνάμεις, κυττάζει ἄφοβα καὶ χωρὶς νὰ σαστιζῇ τὴ θλίψη ποὺ πλησιάζει, ἐτοιμάζεται μεγαλόψυχα καὶ ἀνδρικὰ νὰ τὴν ὑπομείνῃ, ἐλπίζει ὅτι δι' αὐτῆς θὰ γίνῃ κοινωνὸς τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ, θὰ φθάσῃ νὰ ἀκολουθῇ μυστικὰ τὸ Χριστὸ ὄχι μόνον μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὴ ζωὴ.

Ὁ σταυρὸς εἶναι βαρὺς ὅσο ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι «ὁ σταυρὸς μας». Ὅταν μεταβληθῇ σὲ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ γίνεται ἀσυνήθιστα ἑλαφρὸς: «ὁ ζυγὸς μου χρηστός ἐστὶ καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν», εἶπε ὁ Κύριος (Ματθ. ια', 30).

Ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ παίρνει στοὺς ὤμους του τὸ σταυρὸ, ὅταν ὁμολογῇ ὅτι ἄξιζαν αἱ θλίψεις ποὺ τοῦ ἔστειλε ἡ θεία πρόνοια.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ τότε βαστάζει τὸ σταυρὸ του ὅπως πρέπει, ὅταν παραδέχεται, ὅτι αὐτὲς ἀκριβῶς οἱ θλίψεις ποὺ τοῦ ἔστειλε ὁ Θεὸς καὶ ὄχι ἄλλες, εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν κατὰ Χριστὸν μὀρφωσὴν του καὶ τὴ σωτηρία Του.

Τὸ νὰ βαστάξῃ κανεὶς τὸ σταυρὸ του μὲ ὑπομονή, αὐτὸ σημαίνει ὅτι βλέπει σωστὰ καὶ ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἁμαρτίας του. Στὴν ἐπίγνωση αὐτὴ δὲν ὑπάρχει κανένα στοιχεῖο αὐταπάτης. Ἐκεῖνος ποὺ παραδέχεται ὅτι εἶναι ἁμαρτωλὸς, καὶ ταυτόχρονα γογγύζει καὶ κραυγάζει ἀπὸ τὸ σταυρὸ του, δείχνει, ὅτι μὲ τὴν ἐπιπόλαιη ἐπίγνωση τῆς ἁμαρτίας ἀπλῶς κολακεύει τὸν ἑαυτὸ του, καὶ ὅτι γελιέται.

Τὸ νὰ βαστάζῃ κανεὶς τὸ σταυρὸ του μὲ ὑπομονή, αὐτὸ εἶναι ἡ ἀληθινὴ μετάνοια.

— Καρφωμένος στὸ σταυρὸ! Ἐξομολόγησαι τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. Πρόλαβε τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ, κατηγόρησε τὸν ἑαυτό σου, καὶ θὰ λάβῃς ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν σου.

— Καρφωμένος στὸ σταυρὸ! Ὁμολόγησε τὸ Χριστὸ καὶ θὰ σοῦ ἀνοιχθοῦν οἱ πύλες τοῦ παραδείσου.

Ἐκτὸς τοῦ σταυροῦ σου δοξολόγησε τὸν Κύριο, διώχνοντας μακριὰ σου κάθε σκέψη γογγυσμοῦ καὶ πικρίας, σὰν ἔγκλημα καὶ βλασφημία.

Ἐκτὸς τοῦ σταυροῦ σου εὐχαρίστησε τὸν Κύριο γιὰ τὸ ἀνεκτίμητο δῶρο, γιὰ τὸ σταυρὸ σου, γιὰ τὴν μεγάλη τύχη σου, γιὰ τὴν τύχη νὰ γίνῃς μιμητὴς τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ.

Ἐκτὸς τοῦ σταυροῦ θεολόγησε: ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ ἀληθινὸ καὶ μοναδικὸ σχολεῖο. Τὸ φυλακτήριο καὶ ὁ θρόνος τῆς ἀληθινῆς θεολογίας. Χωρὶς σταυρὸ δὲν ὑπάρχει ζωσα γνῶσις τοῦ Χριστοῦ.

Μὴ ζητᾶς τὴ χριστιανικὴ τελειότητα στὶς ἀνθρώπινες ἀρετές. Δὲν βρίσκεται σ' αὐτές. Εἶναι κρυμμένη στὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ σταυρὸς σου μεταβάλλεται σὲ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ τὸν βαστάζῃ μὲ πραγματικὴ ἐπίγνωση τῆς ἁμαρτωλότητός του πρὸς τὴν πρέπει τιμωρία, ὅταν τὸν βαστάζῃ μὲ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Χριστόν, μὲ δοξολογίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ δοξολογία καὶ εὐχαριστία δίνουν στὸν πάσχοντα πνευματικὴ παρηγορία. Ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ δοξολογία γίνονται ἡ ὑπεράφθονος πηγὴ τῆς ἀπρόσιτης καὶ ἀκηράτου χαρᾶς, πρὸς ὑπερπλημμυρίζει τὴν καρδιά, ξεχύνεται στὴν ψυχὴ, ξεχύνεται ἀκόμη καὶ στὸ σῶμα.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ μόνον κατὰ τὸ σχῆμά του εἶναι γιὰ τὰ σαρκικὰ μάτια στάδιο σκληρὸ. Γιὰ τὸ μαθητὴ ὅμως καὶ ὁπαδὸ τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἀγώνισμα πρὸς τὴν μεγαλύτερη δυνατὴ πνευματικὴ ἡδονή. Τόσο εἶναι μεγάλη αὐτὴ ἡ εὐχαρίστηση, ὥστε ἡ θλίψη καταπίνεται ἐντελῶς ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση καὶ ὁ ὁπαδὸς τοῦ Χριστοῦ στὶς πιὸ σκληρὲς δοκιμασίες δοκιμάζει μόνον εὐχαρίστηση.

Ἡ νεαρὰ Μαύρα ἔλεγε στὸ νεαρὸ σύζυγό της Τιμόθεον, πρὸς ὑπέμενε τὰ φρικώδη βασανιστήρια καὶ τὴν προσκαλοῦσε νὰ λάβῃ μέρος στὸ μαρτύριο:

«Φοβοῦμαι, ἀδελφέ μου, μὴ δειλιάσω, ὅταν θὰ ἰδῶ τὰ φρι-

κτὰ βασανιστήρια καὶ τὸν ἡγεμόνα νὰ θυμώνη, μήπως λόγω τῆς ἡλικίας μου δὲν ὑπομείνω».

Τῆς ἀπάντησε ὁ μάρτυς: «Ἐλπισε στὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τὰ βασανιστήρια θὰ γίνουν γιὰ σένα λάδι πὺ θὰ ἀλείφῃ τὸ σῶμα σου καὶ δροσερὸ ἀεράκι πὺ θὰ ἀνακουφίσῃ ὅλους τοὺς πόνους σου».

Ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα ὄλων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων.

Ὁ Σταυρὸς εἶναι ἰατρὸς τῶν παθῶν, ὁ ὄλεθρος τῶν δαιμόνων.

Θανατηφόρος εἶναι ὁ σταυρὸς γιὰ κείνους, πὺ δὲν μετέβαλαν τὸν σταυρὸν τοὺς σὲ σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, πὺ ὅταν ἔχουν σταυρὸ γογγύζουν κατὰ τῆς θείας Προνοίας, τὴν βλασφημοῦν, ἀπελπίζονται καὶ ἀπογοητεύονται. Οἱ ἀμετανόητοι ἀμαρτωλοὶ πὺ δὲν θέλουν νὰ συναισθανθοῦν τὴν ἀξία τοῦ σταυροῦ τοὺς, πεθαίνουν τὸν αἰώνιο θάνατο καὶ στεροῦνται ἐξ αἰτίας τῆς ἀνυπομονησίας τοὺς τὴν ἀληθινὴ ζωὴ, τὴ ζωὴ μὲ τὸ Θεό. Γι' αὐτοὺς ἡ ἀποκαθίλωσή τοὺς γίνεται μόνον γιὰ νὰ κατεβοῦν μὲ τὴν ψυχὴ τοὺς στὸν αἰώνιο τάφο, στὴ φυλακὴ τοῦ ἄδου.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ τὸν μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ πὺ σταυρώνεται ἐπάνω του τὸν ἀνυψώνει ἀπὸ τὴ γῆ. Ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ ὁ σταυρωμένος στὸ δικό του σταυρὸ φρονεῖ ὑψηλά, μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά του κατοικεῖ στὸν οὐρανό, καὶ θεωρεῖ τὰ μυστήρια τοῦ Πνεύματος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, εἶπεν ὁ Κύριος, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ἄμην.

Μετάφρασις Ἀρχιμ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἶρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΑΣ ΔΙΑ ΜΑΘΗΤΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΝ

Ἐπάρχουν στιγμὲς ποὺ ἐνῶ δὲν πονᾶμε στὸ σῶμα, ὅμως νοιώθουμε πόνο καὶ μάλιστα ἀβάστακτο.

Πονᾶμε στὴν ψυχὴ.

Καὶ δὲν ἐννοῶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸν ψυχικὸ πόνο ἀπὸ μιὰ θλιβερὴ εἶδησι, ἀπὸ μιὰ ἀρρώστεια ἐνὸς δικοῦ μας.

Ἐννοῶ τὸν πόνο καὶ τὸ μαστίγωμα τῆς ψυχῆς ποὺ νοιώθουμε μετὰ ἀπὸ κάποια παρεκτροπὴ.

Τί λέτε; Ἐχετε δοκιμάσει τέτοιο πόνο;

Ἀσφαλῶς ναί.

Πῶς ἀλλοιῶς λέμε τὸν πόνο αὐτό;

Τύψι συνειδήσεως.

Φοβερὸ πρᾶγμα.

Δὲν σὲ ἀφήνει νὰ κοιμηθῆς.

Σοῦ φωνάζει: ἔκανες σφάλμα.

Σὲ δέρνει ἀλύπητα.

Καὶ ὑποφέρεις.

Καὶ ἀναστενάζεις.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, μὲ τὴν ποιητικὴ τους φαντασία, παρέστησαν τὶς τύψεις τῆς συνειδήσεως, σὰν γυναῖκες αἰμοβόρες καὶ φοβερές. Τὶς ὠνόμασαν Ἐριννύες.

Οἱ Στωϊκοὶ τὴν ἴδια φωνὴ τὴν ὠνόμασαν: Νέμεσι, ποὺ εἶναι ἔτοιμη νὰ δικάσῃ τὶς πράξεις μας.

Ὁ Μένανδρος: «Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις Θεός».

Πάντως, ὅπως κι' ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, εἶναι μιὰ φοβερὴ φωνὴ μέσα μας. Ἐνας κατήγορος ἐντὸς μας ποὺ μᾶς ἐλέγχει ὅταν σφάλωμε.

*

Μὰ μπορεῖ νὰ ποῦν μερικοί: Ἐγὼ δὲν νοιώθω τέτοιο πόνο.

Αὐτοὶ ἢ εἶναι ἀναμάρτητοι ἢ πεπωρωμένοι.

Τὸ δεῦτερο δὲν μπορῶ κἀν νὰ τὸ σκεφθῶ. Ἀλλοίμονο νὰ ὑπάρχῃ ἀνάμεσά μας, παιδιὰ, κανεὶς μὲ πωρωμένη τὴν ψυχὴ. Αὐτὸ

συμβαίνει συνήθως με τούς ἐγκληματίες πού προσπαθοῦν νὰ φιμώσουν τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως.

Ἐναμάρτητος εἶναι κανεὶς; Τί λέτε;

Ἄσχαλῶς ὄχι.

Ὅλοι κάνομε σφάλματα. Συμφωνεῖτε;

Ἐφ' ὅσον εἴμεθα ἄνθρωποι, σφάλλομε.

Καὶ μετὰ ἀπὸ κάθε σφάλμα νοιώθουμε τὴν συνείδησι νὰ φωνάζη, νὰ μᾶς κτυπᾷ.

*

Λοιπὸν; Δὲν ὑπάρχει τρόπος θεραπείας;

Βεβαίως ὑπάρχει. Καὶ εὐκολος καὶ ἀσφαλής.

Τὸν ξέρετε;

Εἶναι τὸ φιλόανθρωπο μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἱερὰ Ἐξομολόγησις.

Ὅταν κανεὶς μετανοήσῃ γιὰ τὰ σφάλματά του καὶ ἐξομολογήσῃ μὲ εὐκρίνεια στὸν πνευματικὸ του, τότε συγχωροῦνται ὅλες του οἱ ἁμαρτίες, ὅπως τὸ εἶπε καθαρὰ ὁ Χριστὸς μας: «Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς».

Καὶ τότε γαληνεύει ἡ ψυχὴ.

Παύει τὸ σφάλμα νὰ ὑπάρχη.

Σταματοῦν οἱ τύψεις.

Παύει ὁ πόνος.

Ἡρεμεῖ τὸ ἐσωτερικὸ μας.

Ἐρχεται πάλι τὸ κέφι καὶ ἡ χαρὰ.

Ἀλήθεια. Τὸ ἔχετε σκεφθῆ, παιδιὰ μου, πόσο φιλόανθρωπο εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς Ἱ. Ἐξομολογήσεως;

Ὅ,τι κακὸ κι' ἂν ἔχῃς κάνει, τὸ συγχωρεῖ.

Ξεπλένει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἐνοχλή.

Λουτρὸ τῆς ψυχῆς σωστό.

*

Καὶ ξέρετε; Τὴν ἀξία τῆς Ἐξομολογήσεως τὴν διακηρύσσουν σήμερα καὶ μεγάλοι ψυχίατροι καὶ ψυχολόγοι.

Λένε πὼς μόνο μετὰ τὴν ἐξομολόγησι ἐπέρχεται ψυχικὴ ἰσορροπία καὶ γαλήνη.

Γι' αὐτὸ καὶ τὴ συνιστοῦν ἐνθέρμως.

Θᾶθλα πολὺ χρόνον γιὰ νὰ σᾶς ἀναφέρω πολλὰς γνώμας τους.

Σᾶς ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ δυὸ-τρεῖς¹.

Ἄρ Ἀσπιώτης, ψυχίατρος: «Εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς τὴν νεωτέραν ψυχολογίαν τοῦ βάθους, ὅτι μᾶς ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς καιροὺς μας τὴν ἀξίαν τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως διὰ τὴν ψυχικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου».

Paul Tournier, Γάλλος ψυχίατρος παγκοσμίου φήμης: «Πολλὰ λειτουργικὰ διαταραχαί, ποὺ κατανοοῦν βλάβαι ὀργανικαί, εἶναι ἡ ἄμεσος συνέπεια κάποιας τύψεως συνειδήσεως, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἡρεμήσει. Αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει ἡ ἀνέλπιστος θεραπεία τῶν ἐν λόγῳ ἀνωμαλιῶν, εἴτε ἡ βελτίωσις πολλῶν παθήσεων κατόπιν τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως».

F. Sheen, Ἀμερικανὸς ψυχίατρος: «Ὀλίγας δεκάδας ἐτῶν προηγουμένως οὐδεὶς ἐπίστευεν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν πλὴν τῆς Ἐκκλησίας... ἡ ἐκλαίκευσις τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους ἔπεισεν ὄλους σχεδὸν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξομολογήσεως διὰ τὴν εἰρήνευσιν τοῦ πνεύματος».

Τὰ ἴδια τονίζει καὶ ὁ διεθνοῦς φήμης Ἑλβετὸς ψυχίατρος Jung καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἄλλοι.

Λοιπὸν, τί λέτε;

Τὰ Χριστοῦγεννα ἐφθασαν. Θὰ καθίσουμε τὸ μεσημέρι στὸ γιορτινὸ τραπέζι χωρὶς Χριστὸ στὴν καρδιά;

Γιατί πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι μέσα μας ὁ Χριστὸς ὅταν ἀφήσουμε τὴν ψυχὴ μας λερωμένη ἀπὸ τὰ σφάλματά μας καὶ πονεμένη ἀπὸ τίς τύψεις;

Ἐμπρὸς λοιπὸν. Νὰ ἀφήσουμε τοὺς δισταγμοὺς, τὴν ντροπή, τὸ φόβο.

Ὅλοι στὸ λουτρὸ τῆς ἐξομολογήσεως.

Οἱ δειλοὶ δὲν μετανοοῦν. Δὲν ὁμολογοῦν τὰ σφάλματά τους.

Ἡ ἐξομολόγησις εἶναι ἡρωϊσμός.

Θὰ ὑστερήσετε; Ὁχι.

Ὅλοι στὴν ἐξομολόγησι καὶ τῇ Θ. Κοινωνία.

Σᾶς περιμένω. Ὅποιοις βέβαια θέλει.

Μὰ πρέπει νὰ θελήσετε ὅλοι.

Καὶ θὰ νοιώσετε ἀνακούφισι, χαρὰ, παρηγοριά.

Ἐτσι θὰ γιορτάσουμε ἀληθινὰ Χριστοῦγεννα.

Ἄρχιμ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

* Ὅρα ἐν Ἄρχιμ. Καλλ. Καρούσου: Κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἐκδ. Γ' σ. 32.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

VIII

ΒΑΡΕΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

A'

Μεγάλος και άνυπέρβλητος σέ κάλλος και ώραιότητα ό όρθόδοξος Μοναχισμός μας. Μεγάλοι όμως κι' άνυπέρβλητοι σέ ήθικό μεγαλείον και οί άγγελόμορφοι μυσταγωγοί του, οί καλοί κι' έναρτετοι μοναχοί. Και δέν είναι ένας και δυό αυτοί που βάδισαν την εύλογημένη στρατά της ύποταγής, που κάνει τον άνθρωπο νά γίνεται «άγγελος επίγειος, βροτός ουράνιος». Είναι όλόκληρη στρατιά, λεγεών πολυάριθμος «άπό παντός γένους των υπό τον ουρανόν». Πτωχοί και πλούσιοι, άνδρες και γυναίκες, νέοι και γέροντες, άξιωματούχοι κι' άπλοϊκοί, μορφωμένοι κι' άμόρφωτοι, όλοι αυτοί άποτελούν την τιμητική συνοδεία του παμβασιλέως Χριστού, που Τόν άκολουθοούν με πίστι κι' ύπερμετρη άφοσίωσι σ' Αυτόν. Και οί μοναχοί αυτοί που έγκατέλειψαν άλλος τά πλούτη του, άλλος τή δόξα του, κι' άλλος τό επίδοξο κατά κόσμον μέλλον του, όλοι αυτοί είναι πολύτιμο κεφάλαιο και για τήν Έκκλησία και για τό πλήρωμά της, για όλους μας. Κεφάλαιο που άποταμιεύθηκε στο διάβα των αιώνων μέσ' στίς καρδιές των πιστών σάν πολύτιμο δώρημα, χαρισμένο άπ' εκείνους που με όλη τήν απλότητα και τήν άληθινή πτωχεία έζησαν την κατά Θεόν φιλοσοφία κι' άνεδείχθησαν σοφοί κατά Θεόν, «φρόνιμοι έν Χριστώ... ίσχυροί... ένδοξοι».

Άνάμεσα όμως στο έπάνυμο και άνώνυμο τουτο πλήθος ξεχωρίζουν μερικές μορφές. Είναι όσοι ιδιαίτερα διέπρεψαν σέ σοφία και πνευματική έν Χριστώ ζωή. Πολέμησαν κι' απέκτησαν την πολύτιμη έμπειρία του πνευματικού αγώνος. Ωδηγήθησαν στον δρόμο τον άνηφορικό κι' έπειτα με τή σειρά τους έχειραγωγήσαν κι' άλλους στα δύσβατα μονοπάτια της τελειώσεως, έγιναν πατέρες πνευματικοί, νυμφαγωγοί των εκλεκτών ψυχών, ποδηγέται δεξιόστροφοι, ίκανοι κι' έμπειροι. Κι' οί μορφές αυτές ποικίλλουν σέ σοφία, σέ γνώση, σέ τρόπο μοναστικής παιδεύσεως, σέ μέθοδο τελειώσεως, σέ αυστηρότητα, σέ καταγωγή, σέ ήλικία. Όμως όλοι, άνεξαίρετως όλοι, έχουν κάτι που τους ένώνει, που άπαλύνει, που ξεδιαλύνει αυτή την φυσική άνομοιογένεια. Κι' αυτό τó κάτι είναι ή βαθεία πνευματικότητας, ό πραγματικός καταρτισμός έν Χριστώ, που άναγκάζει όλους νά καταθέτουν με

ταπεινώσι στα πόδια του Ἰησοῦ κάθε τους διακριτικὸ σημεῖο, κί ἀπὸ κεῖ πνευματικὰ ἀλλοιωμένο, χριστοκεντρικὸ, σφραγισμένο μετὴν παρουσία τοῦ ἁγ. Πνεύματος νὰ τὸ διδάσκουν, νὰ τὸ κηρύττουν, νὰ τὸ διαδίδουν.

Τὰ ὀνόματα τῶν πῶ πολλῶν εἶναι ἐλάχιστα γνωστὰ στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ λαίλαπα τῆς συγχρόνου σκέψεως καὶ ἡ ὑλιστικὴ θεώρησι τῆς ζωῆς, πὺ στὸ πέρασμά της παρέσυρε τὶς πνευματικὲς ἀξίες, δὲν ἄφησε θέσι στὰ ψηλότερα σκαλοπάτια τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς γιὰ τοὺς ἀφανεῖς αὐτοὺς ἥρωες τοῦ πνεύματος, τοὺς περιφρονητὰς τῆς ὕλης, τοὺς καταλυτὰς τῆς φύσεως. Τὴν θέσι αὐτῆ τὴν πῆραν ἄλλα εἶδωλα, «ἀργύριον καὶ χρυσιον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων», ἐκκεντρισμοὶ καὶ κοσμικότητες καὶ ὅ,τι ἄλλο φτωχὸ κί ἀπίθανο μέσα στὴν παραζάλη τοῦ θεοποίησε ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος καὶ τὸ ἀκολουθεῖ.

Ὅμως τί κί ἂν μένουν παραθεωρημένοι ἀπὸ τὴν πλειονότητα οἱ μεγάλοι τοῦ Μοναχισμοῦ μας στυλοβάται, οἱ πατέρες τῆς ἐρήμου; Αὐτὸ γι' αὐτοὺς μὲν δὲν ἔχει ἀξία γιὰτὶ σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ ἐπεδίωξαν τὴν ἀνθρώπινη περιφρόνησι. Ὅμως γιὰ ὄσους ἀναζητοῦν φῶς στὰ χάη, εἶναι κριῖμα τέτοιες πύρινες μορφὲς νὰ μένουν στὸ περιθώριο «τῶν βιοτικῶν μελημάτων» τὴ στιγμὴ πὺ τὸση ἔνδεια χαρακτηρίζει τὶς μέρες μας σὲ ὑψηλὰ πρότυπα κί ἡγετικὲς φυσιογνωμίες.

Ἄν θέλαμε ν' ἀναφέρωμε ἀπ' τὴ μεγάλη τούτη χορεία μερικὲς μόνο προσωπικότητες, ἀναμφισβήτητα θὰ ἔπρεπε ν' ἀρχίζαμε ἀπὸ «τῶν μοναστῶν διαυγέστατον φωστήρα... καὶ τῆς ἐρήμου πρῶτον διάκοσμον», τὸν Μ. Ἀντώνιον. Εἶναι ὁ πρῶτος πὺ ξεκίνησε γιὰ τὴν ἐρημο κί ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμον στὴν μακρυνὴ Αἴγυπτο. Τὸ βίον του, τοὺς ἀγῶνες καὶ τὰ παλαιήματα του, μάλιστα κατὰ τοῦ διαβόλου, τοὺς ξέρουμε ἀπὸ τὴν περίφημη βιογραφία του πὺ μετὰ τὸν θάνατό του ἔγραψε ὁ μαθητῆς καὶ θαυμαστής του, ὁ Μ. Ἀθανάσιος. Στὴ γλαφυρὴ του πέννα ὀφείλομε τὰ ὄσα γνωρίζουμε γύρω ἀπὸ τὴ φωτεινὴ αὐτὴ μορφή τῆς ἐρήμου. Ἐκεῖ μέσα μαθαίνουμε γιὰ τὸν «ἔνθεο ἔρωτα» πὺ ἀνέφλεξε τὴν ψυχὴ του, καὶ τὴν ἀνεπτέρωσε «αὐτὸ ποθῆναι τὸ τῆς ἀγάπης ὄντως ἀκρότατον». Ἐκεῖ βλέπουμε σ' ὅλη της τὴν πληρότητα τὴν πελώρια τούτη φυσιογνωμία. Μόνος του ξεκίνησε στὴν ἀρχὴ καὶ «ἀνδρικῶς τὴν φύσιν ἐκβιασάμενος, ἔσπευσε τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι καὶ τὴν σάρκα δουλωσαι τῷ πνεύματι», κί ἀποτραβήχθηκε στὸ βάθος τῆς ἐρήμου «ἐκ τῆς ἐρήμου παλεύων τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ τὰ ὑπερκόσμια», ὅπως χαρακτηρικὰ ψάλλει ὁ ἱερός του ὕμνογράφος. Ἦταν ὁμως τὸση ἡ ἀκτι-

νοβολία τῆς φωτεινῆς του ζωῆς, ὥστε μόλις ἡ φήμη του ξεχύθηκε κάτω στὸν κόσμον, πολλοὶ τὸν ἐκύκλωσαν, τὸν παρεκάλεσαν, τὸν ἰκέτευσαν νὰ τοὺς δεχθῆ σὰν μαθητὰς του. Κι' ἐκεῖνος ἐπιζητῶντας τὴ σωτηρία τους τοὺς δέχθηκε. Δέχθηκε ὅλους μὲ τὴ φλογερὴ ἐπιθυμία νὰ τοὺς χειραγωγῆ στὸν ἐπουράνιον Νυμφίον Χριστό. Παρ' ὄλη τὴν αὐστηρότητα τοῦ Γέροντα, πλήθαιναν οἱ ὑποτακτικοί. Τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας δὲν λείπει ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ. Ἡ αὐστηρότατη δοκιμασία τῶν μαθητῶν ποὺ σὰν μέσο ὀλοκληρώσεως καὶ τελειώσεως στὰ χέρια τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ, μὲ σπάνια ἐμπειρότητα ὠδηγοῦσε στὸν πνευματικὸν καταρτισμὸν, ἐρήμωσε τὶς πόλεις κι' ἐπόλισε τὴν ἔρημον μὲ μυστικοπαθεῖς ψυχές. Γνήσιον τέκνον τῆς ἐρήμου, ἀνάστημα μοναχικὸ ὁ Μ. Ἀντώνιος στέκει ἐκεῖ στὴν ψηλὴ σκοπιά του αἰῶνας τώρα φωταγωγῶντας τὰ σκοτάδια ἐκείνων ποὺ δὲν θέλησαν νὰ παραδεχθοῦν πὺς μόνο ἡ μόνωσις κι' ἡ περισυλλογὴ τῆς ἐρήμου δημιουργεῖ τοὺς ἀκεραίους χαρακτήρες καὶ τὶς ὀλοκληρωμένους προσωπικότητες.

Μετὰ τὸν Μ. Ἀντώνιον ἔρχεται ὁ Παχώμιος, ὁ πρῶτος στήσας Κοινόβιον, μεγάλην κι' αὐτὸς μορφήν στὸ παρελθὸν τοῦ Μοναχισμοῦ. Ἐκεῖνον ποὺ ἀργότερα ἔκαμεν ἡ Ἐκκλησία ὅταν κατεδίκασε ὀρισμένες κατὰ καιροὺς ἀναφανεῖσες ἐκτροπές τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ ἀπέρριψε τὸν ἰντιβιντουαλισμὸν (ἀτομισμὸν) καὶ τὸν θρησκευτικὸν σπιριτουαλισμὸν ποὺ μερικὲς μοναχικὲς τάσεις εἶχαν εἰσαγάγει στὸν χριστιανικὸν μυστικισμὸν, τὸ πρόφθασε σὲ ἄλλη κλίμακα ὁ Παχώμιος. Εἶδε ἀπὸ ἐνωρίς τὰ τρατὰ μιᾶς κατὰ μόνας ζωῆς, ποὺ ἀνελίσσεται αὐτόνομα σὰν προσπάθεια βιώσεως μὲ ἄσκησιν μιᾶς μεταφυσικῆς ἐμπειρίας, ἀλλὰ ποὺ φέρνει ἐντὸς τῆς τὰ σπέρματα τῆς ὑπερβολῆς ἢ τῆς ραστώνης. Τὸ κοινόβιον σὰν ἰδέα ὀφείλεται στὸν Παχώμιον. Ἀλλὰ καὶ σὰν πραγμάτωσι στὴν πρᾶξιν. Πρῶτος αὐτὸς ἵδρυσε στὴν Αἴγυπτον τὰ πρῶτα κοινόβια, θερμοκήπια ἀσκήσεως κι' ἀγάπης, κι' ἔφερε στὴν ἐπιφάνειαν τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τοῦ νέου αὐτοῦ τρόπου μοναχικῆς τελειώσεως. Κατῴρθωσε νὰ συνδυάσῃ αὐστηρὴν ἄσκησιν καὶ πνευματικότητα μὲ ὁμαλὴν συμβίωσιν πολλῶν «ἐπὶ τὸ αὐτό». Εὐκόλα ἴσως γίνεται κανεὶς ἅγιος ζῶντας μόνος του. Δυσκολώτερα γίνεται ὅταν ζῆ μαζί μὲ ἄλλους. Μὲ τὴ διαφορὰ, ὅτι στὴν πρῶτη περίπτωσιν ὑπηρετεῖ τὸν ἑαυτὸν καὶ τὸ θέλημά του, ἐνῶ στὴν ἄλλη ἀπαρνεῖται τὸ ἐγὼ του κι' ἀσπάζεται τὴ γνώμην τοῦ ἑνός. Οἱ Πατέρες διδάσκουν πὺς ὁ Θεὸς μεγαλύτερον στέφανον δίνει στὸν καλὸν κοινοβιάτην, παρὰ στὸν καλὸν ἐρημίτην κι' ἄσκητήν.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

« ΗΜΕΡΑΙ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ »

Ο ΣΚΟΠΟΣ

1. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἀγίας καὶ Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὠργανώθησαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς « Ἡμέραι Περισυλλογῆς » διὰ τοὺς Κληρικούς τῆς, εἰς Ἱερὰν Μονὴν Πεντέλης.

2. Σκοπὸς τῶν « Ἡμερῶν Περισυλλογῆς » ἦτο ἡ παροχὴ εἰδικῶν εὐκαιριῶν, πρὸς θεώρησιν τοῦ « ἔσω ἀνθρώπου », διευκολύνουσα τὴν βίωσιν τῆς ἱερότητος τῆς κατ' ἐξοχὴν πνευματικῆς περιόδου τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ὑπὸ τῶν μετεχόντων εἰς αὐτάς.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ἡτοιμάσθησαν τὰ σχέδια ἐφαρμογῆς. Ἐγινε τὸ χρονοδιάγραμμα. Ἡ Ἱ. Μονὴ ἐμερίμνησε διὰ τοὺς ὅρους τῆς φιλοξενίας. Ἀνεζητήθησαν ὅσοι θὰ ἀνελάμβαναν νὰ ἀναπτύξουν κατάλληλα θέματα. Ἔτσι, τελικῶς διευτυπώθη τὸ ἡμερήσιον πρόγραμμα ὡς ἑξῆς:

Ἦρα 8 ἀκριβῶς. Ἐκκίνησις ἀπὸ πλατεῖαν Μητροπόλεως.

Ἀμα τῇ ἀφίξει εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Πεντέλης: Ἐσπερινός.

9.45' Ρόφημα.

10-10.45'. Ἀγιογραφικὴ μελέτη.

11-11.45'. Εἰσήγησις ἐπὶ οἰκοδομητικοῦ θέματος.

12-13. Ἐλεύθερος χρόνος ἐντὸς τῆς Ἱ. Μονῆς, διαθέσιμος δι' ἀτομικὴν περισυλλογὴν, συζητήσεις πνευματικὰς καθ' ὀμάδας μικρὰς κ. ὅ.

13.00 Γεῦμα.

14-15.30'. Ἐλεύθερος χρόνος-Ἀνάπαυσις.

15.30'. Καφές.

16-16.45'. « Πατρικὴ Διδαχὴ ».

17-18. Ἀπόδειπνον,

18-18.45'. Εἰσήγησις ἐπὶ οἰκοδομητικοῦ θέματος.

19.00 Ἐπιστροφή.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ἐγιναν 10 « Ἡμέραι » εἰς τὸ διάστημα ἀπὸ 16 Μαρτίου ὡς τὰς 7 Ἀπριλίου. Ἐλαβαν μέρος 300 σχεδὸν κληρικοί, ἀλλ' ὁ χρόνος δὲν ἐπέτρεψε τὴν ὀλοκλήρωσιν.

ΜΕΤΑΒΑΣΙΣ

Ἄς παρακολουθήσωμεν μίαν ἡμέραν τὸ πρόγραμμα, εἰς τὴν ἀνέλιξίν του. Τὴν καθωρισμένην ὥραν τὸ πούλμαν ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ. Ἡ κίνησις εἰς τοὺς δρόμους τοῦ κέντρου τῆς πόλεως εἶναι πυκνή. Γρήγορο τὸ βῆμα ὀδηγεῖ τὰ πλήθη εἰς τὴν καθημερινήν των ἐργασίαν. Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἥρεμον Ὑμηττόν, εἰς τὸν ἀνοιξιάτικον οὐρανόν...

Διασχίζομεν τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ. Περνοῦμε τὸ Σύνταγμα. Συμφόρησις κυκλοφορίας εἰς τὴν «Μεγάλην Βρετάνιαν»... Ὁσφραϊνόμεθα τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα τῶν πολύχρωμων λουλουδιῶν εἰς τὰ ἀνθοπωλεῖα τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων... Διατρέχομεν τὴν Κηφισίαν. Εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους (σταθμὸς προσυμφωνημένος) παραλαμβάνομεν καὶ ἄλλους ἀδελφούς.

ΠΡΟΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

Μετὰ τὸ Γηροκομεῖον, ὀλίγα κατατοπιστικὰ λόγια εἰς τὸ μικρόφωνον. Μιά ἡσυχῆ, κατανυκτική, προεισαγωγικὴ ψαλμωδία «προθερμαίνει» τὰς ψυχάς, ὡς προσεγγίζομεν εἰς τὸ ἱστορικὸ Μοναστήρι τοῦ Τιμοθέου, Ἐπισκόπου Εὐρίπου.

Αἱ χάλινουσαι πληγαὶ τοῦ Πεντελικοῦ μαρτυροῦν τὴν ἀστείρευτον τροφοδοσίαν τῶν ἐργαστηρίων τοῦ μαρμάρου ἀπὸ τὸν πολύτιμον πάλλευκον θησαυρὸν τῆς Ἀττικῆς.

Τὰ πεῦκα εὐωδιάζουν τὸν ἀέρα... Ὁ θόλος τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου ἀστράπτει δεξιὰ μας. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ὁ «μεγαλοπρεπὴς πυλὼν» τῆς Μονῆς μᾶς καλοδέχεται εἰς τὴν μαρμάρινην ἐπίστρωσι τοῦ ἐξωτερικοῦ προαυλίου.

Τὰ αἰωνόβια κυπαρίσσια, τοξεύοντας βαθυπράσινα τὸν οὐρανόν, μᾶς χαιρετοῦν, μὲ λεπτάς, ἡρέμους, ἀρχοντικὰς κινήσεις. Ὀλόγλυκα κελαδίσματα χαρούμενων πουλιῶν μᾶς μαγεύουν.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟΝ

Ἀνεβαίνομεν τὴν κλίμακα τῆς στοᾶς τῆς εἰσόδου, μὲ τὴν βαρεῖαν ἐπιβλητικὴν παλαιὰν θύραν τῆς εἰς τὸ κεφαλόσκαλον μᾶς περιμένον χαμογελαστοὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος καὶ ὁ Ἡγούμενος τοῦ Μοναστηριοῦ. Καλωσορίζουν μὲ ἀδελφικὴν θερμὴν χειραψίαν τὸν καθένα. Ἀμέσως ἕνας τόνος φιλικῆς ἐπαφῆς σημειώνεται.

Περνοῦμε τὴν ἐσωτερικὴν πλακόστρωτη αὐλήν, μὲ τὰ παρτέρια τῶν λουλουδιῶν. Τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς ἔχει τὴ θύραν τοῦ Νάρθηκος ἀνοικτήν. Ἀνάπτομεν κεράκια. Ἀσπαζόμεθα τὴν Κυρίαν

Θεοτόκον (Ὁ Ναός εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὴν Κοίμησίν Της) καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Τιμοθέου, Ἐπισκόπου Εὐρύπου, ποῦ εἶναι «ὁ Κτήτωρ». Προσπερνᾶμε εἰς τὸν κυρίως Ναόν. Πεντακάθαρος μὲ κεραμιδιὰ ταπέτα χάμω. Γλυκεῖα θαλπωρή, ἀπὸ τὰ ἀναμμένα «καλοριφέρ», μᾶς ἀγκαλιάζει. Εἰς τὸ ξυλόγλυπτον κομψότατον τέμπλον λάμπουν τὰ πορφυρᾶ καντηλάκια του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Πρωτοσύγκελλος, μὲ θερμὰ λόγια, εἰσάγει τὰς ψυχὰς μας εἰς τὴν ἱερότητα τῆς ξεχωριστῆς ἡμέρας. Τὸν ἀκοῦμεν προσεκτικά... Ὅμιλεῖ στοχαστικά. Πιστεύει εἰς τὴν ἀξίαν τῆς περισυλλογῆς. Τὸ ἀντιλαμβάνεσαι, δίχως κόπον. Τὸν λόγον του κατευθύνουν σκέψεις τοῦ πατρὸς Lev Gillet... Τὸ τέλος τῆς εἰσαγωγῆς του ἐντυπωσιακόν. Νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἡμέρα, διὰ τὸν καθένα, «ἡ μικρὰ ζύμη, ποῦ ὄλον τὸ φύραμα ζυμοῦ».

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ὁ νεώτερος κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας Ἱερεὺς λέγει τὸ «Εὐλόγητός». Οἱ δυὸ αὐτοσχέδιοι χοροί, ἀπὸ ἐπιδέξιους εἰς τὸ ψάσμα ἀδελφούς, ἀναμέλπουν τοὺς ὕμνους: «Εὐλόγησω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ... Διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου...».

Μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν» ἀνεβαίνομεν ἤρεμα τὴν μαρμαρίνην κλίμακα, δίπλα εἰς τὸ ἐπιβλητικὸν κωδωνοστάσιον. Εἰς τὴν μακρόστενον Τράπεζαν μᾶς περιμένει τὸ ρόφημα. Εὐωδιαστὸ τσάι. Ἐξοχες ἐλῆες. Γλυκύτατος χαλβᾶς.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

Εἰς τὰς 10 π.μ. εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Μονῆς. Πολιτισμένον περιβάλλον. Ράφια κατὰμεστα βιβλία. Ὁλόκληρος ἡ Ἑλληνικὴ Πατρολογία τοῦ Migne εἰς τὴν νοτίαν πλευράν. Μορφαὶ ἱστορικαὶ εἰς τοὺς τοίχους.

Ἡ «Ἀγιογραφικὴ μελέτη» προσφέρεται μὲ γλαφυρότητα. Τονίζεται «ἡ πιστότης» τοῦ Ἱερέως, ποῦ εἶναι «οἰκονόμος» μυστηρίων Θεοῦ. Ὅφειλει νὰ εὐρεθῇ ὅταν ἔλθῃ «ὁ Κύριος αὐτοῦ» «ποιῶν οὕτω» (Λουκ. ιβ', 43). Εἰς ἄλλην περίπτωσιν ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη ἡ πολιτεία τοῦ Ἱερέως ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ κελεύσματα «σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζῆν...» (Τιτ. β', 12,13).

ΘΕΜΑ

Ἡ ἐπομένη ὥρα μᾶς χαρίζει τὸ πρῶτον «θέμα» τῆς ἡμέρας.

Μᾶς κατανύγει ἡ «προσοχή τοῦ Ἱερέως». Μᾶς δονεῖ «τὸ νόημα τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος», ἢ «ἡ ἔννοια τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου», ἢ «ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς κατὰ τοὺς Πατέρας» κ.λπ.

Οἱ ἀδελφοὶ Ἱερεῖς προσφέρουν, εἰς τὸ τέλος κάθε ὥρας, τὴν ἰδικήν των πνευματικὴν συνεισφοράν. Ὁ στοχασμὸς μας κινεῖται εἰς λογισμοὺς οἰκοδομῆς.

ΑΝΑΠΑΥΛΑ

Μία ὥρα, εἰς τὸ προαύλιον τῆς Μονῆς, τὸ μέσα ἢ τὸ ἔξω, ἀκολουθεῖ. Μοναχικοὶ περίπατοι ἢ μικροομάδες, ποὺ ἔχουν ἀνοίξει «διάλογον» εἰς τὰ πλαίσια τῆς «Ἡμέρας Περισυλλογῆς».

Τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα προσφέρει, μαζὶ μὲ τὴ «λιτὴν» ὑλικὴν τροφήν, καὶ πνευματοκινήτους τροφοδοσίας.

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟΝ

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάπαυσις ὡς τις 3¹/₂. Τότε, μετὰ τὸν καφέ, ἡ προσφορά τῶν δύο ἄλλων πνευματικῶν ὥρῶν μᾶς συγκεντρώνει πάλιν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην. «Πατερικὴ Διδαχὴ» πρῶτα. Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης ἢ Ἰσαὰκ ὁ Σύρος ἢ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος ἢ Ἀθανάσιος ὁ Μέγας κ.ἄ. μᾶς ὁμιλοῦν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ «τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος».

Τὸ βραδυνὸν θέμα, εἰς τὰς ἰδίας κατευθύνσεις τοῦ πρωϊνοῦ, προσφέρει νέους στόχους εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάτασιν τῶν ἱερατικῶν ψυχῶν.

Μεταξὺ τῆς «Πατερικῆς Διδαχῆς» καὶ τοῦ «Θέματος», ἡ ὥρα 5-6 ἀφιερώνεται εἰς τὸ Μ. Ἀπόδειπνον. Οἱ χοροὶ τῶν Ἱερέων ψάλλουν «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός...», «Ἡ ἀσώματος φύσις τὰ Χερουβεὶμ...», «Παναγία Δέσποινα, Θεοτόκε...», «Κύριε τῶν Δυνάμεων...».

Γλυκά, μεταρσιωτικά ἀκούγονται τὸ «Ἄσπιλε» καὶ τὸ «Καὶ δὸς ἡμῖν...». Ἡ Ἀκολουθία ἐπισφραγίζεται διὰ τοῦ «Πάντων προστατεῦεις», ποὺ λέγεται ἀπὸ ὅλα τὰ χεῖλη.

ΤΕΛΟΣ

Τώρα ἐφθάσαμεν «ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν».

Ἐσπερινὴ γλυκύμολπη συναυλία πουλιῶν καταθέλγει. Λιβανωτὸς μυροβόλος τῶν πεύκων διαχέεται ἀπὸ τὸ θυμιατὸν τῆς φύσεως. Τὰ λουλούδια μοσχοβολοῦν. Ἐλαφρὰ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ὑποχωρεῖ... Τὸ σκοτάδι ἀπαλὸ ἔρπει εἰς τὰ κεραμίδια τῶν κελιῶν, στοὺς θόλους τοῦ Καθολικοῦ, εἰς τοὺς ἐξώστας τοῦ Μοναστηριοῦ, εἰς τοὺς γύρω λόφους.

Ἑνοριακά

**ΤΑ ΕΝΟΡΙΑΚΑ — ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ
ΤΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

11. Πῶς πρέπει νὰ καλέσωμεν τοὺς νέους.

Ἐνταῦθα ἐπιθυμῶ νὰ ἀναφερθῶ εἰς ὅσα εἶπον εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Γυμνασίου τῆς περιφερείας μας κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὸ Γυμνάσιον τὴν 15/10/1969:

«Τὴν στιγμήν αὐτὴν θὰ σκέπτονται μερικοὶ ἀπὸ σᾶς: Ξεύρομε τὸ θέμα σου. Γνωρίζομε καὶ τί θὰ μᾶς πῆς διὰ τὸ θέμα αὐτό. Τὰ ἔχομε πολλὰς φορές ἀκούσει: «Ἐλάτε στὸ Κατηχητικό! — Μαθαίνετε ὠραῖα πράγματα! — Θὰ γίνετε καλοὶ Χριστιανοί! — Χρήσιμοι ἄνθρωποι στὴν κοινωνία!». «Ἦταν περιττὸ λοιπὸν νὰ ἔλθης!».

Ὡδηγημένοι, εἰς ὑστάτην μυσταγωγίαν, βυθιζόμεθα εἰς ἀπόλυτον σιγὴν, εἰς τὸν ἀχνόφωτον Ναόν. Ἄναμμένα μόνο τὰ πορφυρᾶ καντηλάκια του. Ἀκόμα, δυὸ κεράκια ποῦ τρεμοσβύνουν... Τίποτ' ἄλλο.

«Σιγησάτω πάσα σὰρξ βροτεία...». Αἱ ψυχαὶ μας μόναι, «κατενώπιον» μιᾶς αὔρας λεπτῆς, ποῦ θροεῖ εἰς τὴν ἐσωτάτην ὑπαρξίν μας.

Ποῖς μπορεῖ νὰ βυθομετρήσῃ τὴν διάρκειαν τῶν στιγμῶν αὐτῶν, εἰς τὰ ἀπύθμενα βάθη, τὰ ἀνεξερεύνητα, τοῦ καθενός μας; Δευτερόλεπτα; Λεπτὰ; Ὁρες; Αἰωνιότης; «Ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ', 21).

Τὸ ἀπροσμέτρητον μυστήριον τῆς «σιγῆς» διακόπτεται ἀπαλά, ἐναρμόνια, ὑπερκόσμια, Χερουβικά ἀπὸ μιὰ μυστικοπαθῆ φωνή: «Γιὰ ὅλες τίς ἀνθρώπινες ἀμαρτίες μετανοῶ ἐνώπιόν Σου, Πανελεῆμον. Νά, τὸ σπέρμα ὅλων τῶν ἀμαρτιῶν βρίσκεται στὸ αἷμα μου.... Δέσποτα Πολυέλεε, ἐλέησον καὶ σῶσόν με». Εἶναι ἡ Προσευχὴ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀχριδῶν Νικολάου. Τὴν ἀπαγγέλλουν δυὸ διψασμένα χεῖλη. Τὴν λέγει μία γονατισμένη εἰς ἰεσίαν καρδίαν ἱερατικὴ «ἐν πολλῷ πόνῳ». Ἀναρριγοῦμεν εἰς τὸ ἄκουσμα. Δακρυροοῦν «βεβαρυμένα» τὰ μάτια.... Ποῖ ἄλλο πιδ ταιριαστὸ ἐπιστέγασμα ἤθελε ἡ σημερινὴ μας «Ἡμέρα Περισυλλογῆς» εἰς τὴν ἀπεραντοσύνην τῆς ἀπροσμέτρητης ὁμορφιάς της;

K. B. A.

Καὶ ὅμως δὲν ἔχετε δίκαιον. Ἐγὼ ἦλθα νὰ σᾶς πῶ κάτι διαφορετικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Καὶ τὸ διαφορετικὸν εἶναι τοῦτο: Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καθὼς γνωρίζετε, βαπτίζομε τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ χρίομε μὲ τὸ ἅγιον μύρον καὶ τοὺς προσφέρομεν τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν. Τοῦτο γίνεται μόνον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Εἰς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας πρέπει πρῶτα τὰ παιδιὰ νὰ μεγαλώσουν καὶ ὕστερα νὰ κοινωνήσουν. Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ διὰ τὸ θέμα μας; Σημαίνει ὅτι τὰ ὀρθόδοξα παιδιὰ εἶναι πλήρη μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ μεγάλοι. Ἀνήκουν δηλαδὴ εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μέλη τῆς καὶ μέλη ἐκλεκτά, τὰ καλλίτερα μέλη τῆς!

Καὶ τί θὰ πῆ νὰ εἶσαι μέλος ἐνὸς σώματος; Θὰ πῆ νὰ εἶσαι ἐνωμένος μὲ τὸ σῶμα αὐτό. Θὰ πῆ νὰ ζῆς τὴν ζωὴν τὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν μορφήν καὶ τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ τοῦ μέλους. Θὰ πῆ πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προσφέρῃς τὴν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν. Τὴν ἰδικὴν σου χαρακτηριστικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὰ ἄλλα μέλη καὶ εἰς ὅλοκληρον τὸ σῶμα. Θὰ πῆ νὰ ζῆς μίαν ζωὴν ἐντεταγμένην εἰς τὸ ὅλον σῶμα καὶ ἐναρμονισμένην πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος.

Πολλὰ παιδιὰ λέγουν: Μὰ ὑπάρχει πιὸ ἀνιαρὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὸ Κατηχητικὸ; Καὶ μετὰξὺ τῶν μεγαλυτέρων παιδιῶν ἀρχίζουν μερικὲς φορὲς καὶ τὰ πειράγματα: Αὐτὸς εἶναι ἅγιος! Πηγαίνει στὸ Κατηχητικὸ! Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ παιδιὰ τοῦ Κατηχητικοῦ σκέπτονται: Αὐτὸς εἶναι κακός. Δὲν πηγαίνει στὸ Κατηχητικὸ — μὴν τὸν κάνωμε παρέα!

Ἄν μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ Κατηχητικοῦ εἶναι νὰ μεταδώσῃ γνώσεις, ὅσοι τὸ θεωροῦν ἀνιαρὸν ἔχουν δίκαιον! Τοῦτο δέ, διότι κάθε καλὸς καὶ ἐπιμελὴς μαθητὴς κάτι γνωρίζει ἀπὸ ὅσα διδάσκονται εἰς τὸ Κατηχητικόν. Εἴτε ἀπὸ τὸ μάθημα τοῦ Σχολείου του, εἴτε καὶ ἀπὸ ἰδιαιτέρας μελέτας, εἴτε καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του. Σύμφωνα ὅμως μὲ ὅσα εἶπομεν δὲν ἔχει δίκαιον. Ὅπως δὲν ἔχει δίκαιον καὶ ἓνα παιδί, ὅταν σκεφθῆ ὅτι ἐπειδὴ αὐτὸ πηγαίνει εἰς τὸ Κατηχητικόν, εἶναι καλλίτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ δὲν ἀρμόζει εἰς αὐτὸ νὰ τὰ συναναστρέφεται ἢ νὰ διδῆ εἰς αὐτὰ σημασία.

Τὸ Κατηχητικὸν δὲν ἔχει σὰν μοναδικὸν σκοπὸν τὴν μετάδοσιν γνώσεων, οὔτε ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος. Βεβαίως καὶ γνώσεις λαμβάνει κανεὶς εἰς τὸ Κατηχητικόν καὶ τὸν χαρακτῆρα του ἐνισχύει, καὶ προετοιμάζεται διὰ νὰ γίνῃ χρήσιμον μέλος τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ τὸ Κατηχητικὸν ἔχει καὶ ἓνα ἄλλον βαθύτερον σκοπὸν. Ἀποτελεῖ τὴν σ υ ν α γ ω γ ῆ ν ἐ ν ὸ ς τ μ ῆ μ α τ ο ς τ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία πνευματικὴ οἰκογένεια, ποὺ περιλαμβάνει μέλη διαφόρου ἡλικίας. Καὶ τὸ κάθε μέλος καλεῖται

νά ζήση τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἠνωμένον μὲ τὸ σῶμα, ἀνάλογα μὲ τὰς κλίσεις καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς ἡλικίας του. Πάντοτε ὅμως εἰς σχέσιν καὶ ἐνότητα μὲ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἰδιαιτέρως μὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς αὐτῆς ἡλικίας. Ὅλα τὰ νεαρά μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας καλοῦνται εἰς τὸ Κατηχητικὸν εἰς μίαν συνεργασίαν, διὰ νὰ δημιουργήσουν τὰς προϋποθέσεις νὰ αἰσθάνωνται ἄνετα, χαρούμενα καὶ δημιουργικὰ ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας, πού τὰ ἴδια θὰ δημιουργήσουν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἓνα παιδί νὰ πῆ: Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ πάω ἐκεῖ. Ἐγὼ τὰ ξεύρω αὐτά, δὲν ἔχω τίποτε νὰ ὠφεληθῶ. Ὅποιος τὸ πῆ αὐτό, κάνει δύο σφάλματα: α) Ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του τὴν δυνατότητα νὰ ζήση μέσα εἰς τὴν πνευματικὴν του οἰκογένειαν μαζί μὲ τ' ἀδελφια του. Γίνεται δηλαδὴ ἓνα εἶδος ὀρφανοῦ ἢ ἓνα χαϊδεμένο μοναχοπαιδί. β) Στερεῖ καὶ ἀπὸ τὰ ἀδελφια του τὴν προσφορὰν τῆς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν διὰ νὰ δημιουργήσουν ὅλα μαζί τὴν ἰδιαιτέραν ἀτμόσφαιραν μέσα εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκογένειαν, δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁμοιάζει μ' ἓνα παιδί — καὶ ὑπάρχουν σήμερα τέτοια παιδιὰ — πού λέγει: Δὲν μοῦ ἀρέσει ἡ ζωὴ στὸ σπίτι μου! Θὰ φύγω! Καὶ ἐγκαταλείπει τὸ σπίτι του καὶ γυρίζει εἰς τοὺς δρόμους. Ἡ ἄν δὲν γυρίζῃ εἰς τοὺς δρόμους, ἀγωνίζεται μόνο του νὰ ζήση τὴν ζωὴν. Ἐνα φρόνιμο καὶ λογικὸ ὅμως παιδί, ἂν δὲν εἶναι εὐχαριστημένο ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἐπιθυμεῖ βαθεῖα νὰ βοηθήσῃ τὸ σπίτι του ν' ἀλλάξῃ. Προσπαθεῖ νὰ βοηθήσῃ τοὺς γονεῖς του καὶ τὰ ἀδελφια του, ἀγωνίζεται νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν, νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἀνάλογον οἰκογενειακὴν ἀτμόσφαιραν. Τὰ περισσότερα παιδιὰ συνδέονται μὲ τὸ σπίτι των, μὲ τὴν γειτονιά των τόσο πολὺ, πού λυποῦνται, ὅταν φεύγουν. Καὶ αἱ ἀναμνήσεις αὐταὶ αἱ παιδικαὶ μένουν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν. Αὐτὰ ἤλθα νὰ σᾶς πῶ σήμερα διὰ τὸ Κατηχητικόν.

Ὅτι ἀρχίζομεν μίαν νέαν προσπάθειαν ἐπὶ αὐτῶν τῶν βάσεων. Μὲ αὐτοὺς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ Κατηχητικοῦ τῆς ἐνορίας μας δὲν πρέπει νὰ μείνῃ κανένα παιδί ἔξω. Πρέπει νὰ δώσετε ὅλοι σας τὸ «παρών». Ἀπουσία εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν σημαίνει λιποταξίαν. Ἀρνησιν προσφορᾶς ὑπηρεσίας. Καὶ αὐτὸ ἰσχύει ἰδιαιτέρα διὰ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, πού θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀνεπτυγμένους. Ἡ ζωὴ αὐτὴ εἰς τὰ πλαίσια τοῦ νέου Κατηχητικοῦ, πού θὰ ἀρχίσωμε ἀπὸ ἐφέτος, μέσα εἰς τὸ νέον πνεῦμα, πού εἶναι πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, δὲν μπορεῖ ν' ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Ἀπὸ καμμίαν ἄλλην θρησκευτικὴν μελέτην ἢ ἀπασχόλησιν. Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται τώρα, ἂν τὸ ἔργον αὐτὸ θὰ ἐπιτύχῃ. Ἀπὸ τὴν παρουσίαν σας, ἀπὸ τὴν συνεργα-

Γ'

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

1

Εἶναι γεγονός, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καμμία ἀνθρώπινη κοινωνία, πού τὰ μέλη της νὰ συμφωνοῦν μεταξύ τους ἀπόλυτα, ἔστω καί ἐπὶ ἐνὸς θέματος μόνο.

Πάντοτε θὰ ὑπάρχουν μεταξύ τῶν ἀτόμων, τῶν ομάδων, τῶν ἔθνῶν καὶ τῶν λαῶν διαφορετικὲς ἰδέες, ἀντιλήψεις, θέσεις καὶ ἀπόψεις, πού οὔτε κοινὲς μποροῦν νὰ εἶναι ἀλλὰ οὔτε καὶ μόνιμες.

Εἶναι ἀναγκαῖο ὅμως γιὰ τὴ λειτουργία μιᾶς πολιτείας καὶ τὴ σωστὴ ποδηγέτηση ἐνὸς συνόλου ἀνθρώπων ἢ ἔθνους νὰ ὑπάρξῃ κάθε φορὰ μία, κατὰ τὸ δυνατόν, σαφὴς, συγκεκριμένη καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ ἀντίληψη τῆς κοινωνίας ἐπὶ βασικῶν ζητημάτων πού τὴν ἀφοροῦν καὶ τὴν ἀπασχολοῦν καθημερινά.

Τὸν σημαντικὸ αὐτὸ ρόλο, ὅσο καὶ ἀπαραίτητο, πού εἶναι ὁ ἴδιος ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, διαδραματίζει ἡ Κοινὴ Γνώμη.

Αὐτὴ εἶναι πού ἀποτελεῖ, κάθε φορὰ, τὴ συνισταμένη τῶν ἀντιλήψεων καὶ ἀπόψεων ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, πού διαμορφώνονται καὶ ἐπικρατοῦν μέσα στὴν κοινωνία.

Εἶναι μία ἀόρατη δύναμη πού ἀπλώνεται σὲ κάθε ὀργανωμένο

σίαν σας, ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν, πού θὰ δημιουργήσετε εἰς τὸ Κατηχητικόν. Καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ πρέπει νὰ βοηθήσουν ἰδιαίτερα οἱ καλοὶ μαθηταί, οἱ ἄριστοι χαρακτῆρες. Ἀπὸ αὐτοὺς περιμένομε πολλά. Ἄν δὲν ἔλθουν νὰ βοηθήσουν, θὰ εἶναι ἡ ἐνοχὴ τους μεγάλη, διότι ὁ Θεὸς τοὺς καλεῖ καὶ αὐτοὶ ἀπαντοῦν περιφρονητικὰ μὲ ἓνα ὄχι!

Ἄλλὰ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἀπάντησις ὄλων σας θὰ εἶναι αὐτὴν τὴ φορὰ ἓνα ναι! Ἐνα μεγάλο ναι! Ἐνα ναι πού θὰ ἐπισφραγισθῇ μὲ τὴν παρουσίαν ὄλων σας τὴν Κυριακὴν εἰς τὰς 11 τὸ πρωτὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου θὰ γίνῃ ἡ ἐπίσημος ἑναρξὶς τῶν Κατηχητικῶν μας Σχολείων».

(Συνεχίζεται)

Πρωτοπρ. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

σύνολο ἢ κοινωνικὴ ομάδα καὶ πού ἄπιαστη καὶ ἀθόρυβη καθὼς εἶναι συνήθως διαχέεται σὰν ἓνα ρεῦμα μέσα στις συνειδήσεις, γιὰ νὰ τις ἐπηρεάση, νὰ τις μετακινήση καὶ νὰ τις κατευθύνῃ.

2

Εἶναι βέβαια μάταιο νὰ ἐπιχειρήση κανεὶς μία πλήρη θεωρητικὴ θεμελίωση τῆς Κοινῆς Γνώμης ἀπὸ τις γραμμὲς τοῦ παρόντος δοκιμίου. Ἐν τούτοις εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ποῦμε, ὅτι ἄλλο εἶναι μᾶζα καὶ ἄλλο Κοινὴ Γνώμη. Καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ μεταβληθῇ ἢ μᾶζα σὲ κοινὸ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ, ἔστω καὶ ἐσφαλμένη, κάποια κρίση, πού ὕστερα μεθοδικὰ νὰ τῇ μετατρέψῃ κανεὶς σὲ σωστὴ καὶ ἐποικοδομητικὴ ἀντίληψη, ὅταν κατορθῶνῃ νὰ τὴν ἐπηρεάξῃ καὶ νὰ τὴν κατευθύνῃ μετὰ τὰ διάφορα, σύγχρονα Μέσα ἐπικοινωνίας.

Ἐπίσης εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ποῦμε, πὼς ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση τῆς Κοινῆς Γνώμης ἀποκτᾶται ὅταν μελετήσῃ κανεὶς τὴν κοινωνικὴ ψυχολογία, τὴν κοινωνιολογία καὶ παράλληλα ἐμβαθύνῃ στὰ προβλήματα τῶν μέσων Δημοσιότητος καὶ Ἐπικοινωνίας, πού ἔχουν ἄμεση σχέση μετὰ τὴν διαμόρφωση καὶ τὴν κατεύθυνση τῆς Κοινῆς Γνώμης.

Ἐνας σύγχρονος μελετητὴς τῶν προβλημάτων προπαγάνδας καὶ Κοινῆς Γνώμης γράφει:

«Αὐτὸ πού ἀποκαλοῦμε Κοινὴ Γνώμη δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην τὸ ἀποτέλεσμα τῆς στάσεως τῶν ἀτομικῶν γνωμῶν, οὔτε καν τῆς πλειοψηφίας των ἐπὶ ἑνὸς θέματος. Εἶναι περισσότερο μία γενικὴ στάσις πού καθορίζεται ἀπὸ τὰ μόνιμα στοιχεῖα τῆς Κοινῆς Γνώμης, ἀπὸ τις ιδιότητές της, ἀπὸ τὰ ρεῦματα πού δημιουργοῦνται στὸ ἐσωτερικὸ της καὶ ἀπὸ τὴν προπαγάνδαν. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιὰ τὴν ἐν τ ὄ π ω σ ι περὶ μιᾶς στάσεως, παρὰ γιὰ μία πραγματικὰ κοινὴ στάσι ἔναντι τοῦ θέματος».

Τὸ συμπέρασμα, καὶ ἀπὸ ἄλλους, πολλοὺς ὀρισμούς εἶναι, ὅτι ἡ Κοινὴ Γνώμη δὲν στηρίζεται συνήθως πάνω σὲ ὀρθολογιστικὲς, ἀντικειμενικὲς καὶ ξεκαθαρισμένες παρατηρήσεις. Δὲν διαμορφώνεται ἀπὸ ὑπεύθυνα στοιχεῖα. Εἶναι εὐρύτατη, ἀσαφής, καὶ γι' αὐτὸ πολλὰς φορές δύσκολη ἢ πληροφόρηση τῆς πραγματικῆς διαθέσεώς της.

3

Οἱ ιδιότητες τῆς Κοινῆς Γνώμης εἶναι τὸ εὐμετάβλητο, ἡ συναισθηματικὴ ἀντίδραση, ἡ εὐπιστία, ὁ φόβος καὶ ἡ μόνιμη σχε-

δὸν ἀντιπάθειά της πρὸς τοὺς νεωτερισμούς, τοὺς πειραματισμούς, τὶς τολμηρὲς καινοτομίες.

Αὐτὴ ἡ Κοινὴ Γνώμη εἶναι ποὺ ἐξώρισε τὸ Δίκαιο Ἀριστείδη, καταδίκασε σὲ θάνατο τὸ Σωκράτη, ὑποδέχτηκε μὲ βάρη τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν σταύρωσε σὲ λίγο.

Αὐτὴ ἡ Κοινὴ Γνώμη, ὅπως λέει ὁ Πλάτων, εἶναι, ποὺ φονεύει ἓναν ἄνθρωπο καὶ ἀμέσως ζητᾷ νὰ τὸν ἀναστήσει γιατί μετάνιωσε. Πείθεται εὐκολὰ καὶ εὐχάριστα ἀλλὰ καὶ ἀντιστέκεται, ὅταν πρόκειται γιὰ θέματα ζωτικῆς σημασίας.

4

Εἶναι φανερὸ λοιπόν, ὅτι ἓνα τέτοιο εὐπλαστο σύνολο, γεμᾶτο ἀπὸ μύθους, μεροληψίες καὶ φόβους, γενναιοφροσύνη, μῦθος καὶ εἰρωνεία χρειάζεται πάντοτε καθοδήγηση, κατεύθυνση, ποδηγεσία καὶ ἔξυπνη στρατηγική.

Μέσα σ' ἓνα κόσμο ποὺ βάλλεται καθημερινὰ ἀπὸ τὸν ψυχολογικὸ πόλεμο, τὴν προπαγάνδα, τὴ διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας καὶ τῆ βία τῶν Μέσων πληροφορήσεως καὶ διαφημίσεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνεταί μία συστηματικὴ ἐνημέρωση τῆς Κοινῆς Γνώμης μὲ ὅλα τὰ Μέσα ἐπικοινωνίας.

Εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ κατατοπίζεται πάνω σ' ὅλα τὰ προβλήματα, νὰ τοῦ δίνονται μὲ εἰλικρίνεια ὅλα τὰ στοιχεῖα, ὥστε μὲ τρόπο ὀρθὸ νὰ ἐκτιμᾷ τὰ πράγματα καὶ νὰ μὴ παρασύρεται σὲ κρίσεις, ἀπὸ τὴ δημαγωγία καὶ τὶς κακοδοξίες διαφόρων δημαγωγῶν καὶ ψευτοδιδασκάλων.

Αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ πετύχη ἓνα ὀργανωμένον σύνολο, ἡ Πολιτεία ἢ ἡ Ἐκκλησία, ἀν χρησιμοποιοῦν σωστά, πλούσια καὶ μὲ μία ἐπίκαιρη στρατηγικὴ ὅλα τὰ σύγχρονα Μέσα πληροφορήσεως καὶ δημοσιότητος.

Ὁ τύπος, τὸ ραδιόφωνο, ἡ τηλεόραση, ὁ κινηματογράφος, τὸ θέατρο, ἡ εἰκόνα, τὰ ἐποπτικὰ Μέσα μποροῦν νὰ βοηθήσουν, ὥστε νὰ διαμορφώνεται, κάθε φορά, ἡ Κοινὴ Γνώμη. Νὰ ἀποκρούονται τὰ ψεῦδη καὶ οἱ παραπλανητικὲς ἀπόψεις καὶ νὰ τροφοδοτῆται τὸ σύνολο μὲ ὑπεύθυνα στοιχεῖα, ὥστε νὰ διαμορφῶνῃ σωστὲς καὶ καθαρὲς ἀντιλήψεις, ἀπαραίτητες, γιὰ νὰ ἐξασφαλιστῇ ἡ ἀκριβὴς καὶ πλήρης κρίση τοῦ λαοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

193. Κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ γάμου σὲ ὠρισμένα μέρη οἱ δακτύλιοι καὶ τὰ στέφανα τίθενται κατὰ τὴν διάταξι τοῦ Εὐχολογίου ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης καὶ ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς ἀπὸ τῆς ὠραίας πύλης. Σὲ ἄλλα μέρη τίθεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ δισκέλιον ἢ τράπεζα μικρὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τίθεται τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ δακτύλιοι, οἱ στέφανοι καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον. Τί εἶναι τὸ ὀρθότερον; Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ποῦ πρέπει νὰ ἴσταται ὁ ἱερεὺς, μεταξὺ τῆς ὠραίας πύλης καὶ τῆς τραπέζης ἢ μεταξὺ τῶν μελλονύμφων καὶ τῆς τραπέζης; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Μ. Μωραΐτου).

Ἡ τέλεσις τῆς ἀκολουθίας τῶν μνήστρων καὶ τοῦ γάμου παρουσιάζει κατὰ τόπους ἓνα σημαντικὸ ἀριθμὸ παραλλαγῶν, ποὺ ὀφείλονται σὲ διάφορους λόγους, ἰδίᾳ στὴν διατήρησι παλαιότερων λειτουργικῶν πράξεων ἢ τὴν εἴσοδο σ' αὐτὴν τοπικῶν ἐθίμων καὶ ἄλλων παραδόσεων. Ἡ ἰδίᾳ καὶ μεγαλυτέρα ἀκόμη ποικιλία παρατηρεῖται στὴν χειρόγραφο παράδοσι. Σπανίως μπορεῖ νὰ συναντησῆ κανεὶς συμφωνία ὄχι μόνον στὰ χειρόγραφα τῶν διαφόρων ἐποχῶν, ποὺ εἶναι ἐπόμενο νὰ διαφέρουν κατὰ τὴν ἱστορικὴ ἐξελικτικὴ πορεία τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ σὲ χειρόγραφα τῆς ἰδίας ἐποχῆς.

Εἰδικῶς οἱ διαφορὲς αὐτὲς στὶς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ ἐρωτῶν ὀφείλονται στὴν ἀπομάκρυνσι τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ της πλαίσιο, δηλαδὴ τὴν θεία λειτουργία. Εἶναι γνωστὸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἀκολουθίες, τῶν μνήστρων καὶ τοῦ στεφανώματος, ἐτελοῦντο ὀργανικὰ συνυφασμένες μ' αὐτὴ καὶ ἡ ὅλη τελεστὴ ἐπεστέφροτο μετὰ τὴν κοινωνία τῶν νεονύμφων. Τὰ μνήστρα ἐτελοῦντο χωριστὰ ἀπὸ τὸν γάμο πάλι μέσα στὴν θεία λειτουργία. Στὴν περίπτωσι αὐτῇ, τῆς τελέσεως δηλαδὴ μόνον τῶν μνήστρων, οἱ μέλλοντες νὰ μνηστευθοῦν «παρίσταντο πρὸ τῶν ἁγίων πυλῶν» ἢ «πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ θυσιαστηρίου» καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἁγία τράπεζα «ἐν τῷ δεξιῷ μέρει» εὕρισκοντο οἱ δακτύλιοι, καθὼς καὶ τὰ Προηγιασμένα δῶρα, ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῆ τελείᾳ λειτουργία. Ὁ ἱερεὺς ἴστατο στὴν ὠραία πύλη πρὸ τῶν μνηστευομένων, ἀπήγγελλε τὰς εὐχὰς καὶ ἐτέλει κατόπιν τὴν θεία

λειτουργία ἢ τοὺς ἐκοινωνεῖ ἀπὸ τὰ Προηγιασμένα. Στὴν ἀκολουθία πάλι τοῦ γάμου, ἢ θέσις τῶν μελλονύμφων καὶ τοῦ ἱερέως ἦταν ἡ ἰδία, ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης εὐρίσκοντο τὰ στέφανα καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ τὰ Προηγιασμένα δῶρα, ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ τελεία λειτουργία. Ὅταν ὅμως ἐτελοῦντο συγχρόνως μνήστρα καὶ γάμος, πρᾶξις πού γιὰ διαφόρους λόγους τελικῶς ἐπεκράτησε, τὰ μὲν μνήστρα ἐτελοῦντο στὸν νάρθηκα, ὁ δὲ γάμος πρὸ τῶν ὠραίων πυλῶν ἠνωμένος μὲ τὴν θεία λειτουργία. Τότε γιὰ πρώτη φορά ἐμφανίζεται στὴν ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος τὸ «μετειπίδιον» (Κῶδιξ Σινᾶ 966), ἢ τὸ «ἠὑπρεπισμένον τετράποδον» (Ἀθηνῶν 829) ἢ τὸ δισκέλιον τὸ ὁποῖον ἐτίθετο στὸν νάρθηκα ἢ στὸ διακονικὸ (Ἀθηνῶν 668) ἢ καὶ στὸν οἶκο, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ τελεσθοῦν τὰ μνήστρα. Στὴν τράπεζα αὐτὴ ἐτίθετο ὅ,τι καὶ στὴν ἁγία τράπεζα, δηλαδὴ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ οἱ δακτύλιοι. Μετὰ τὴν ἀκολουθία τῶν μνήστρων ἐγένετο ἡ εἴσοδος στὸν ναὸ καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου ἐτελεῖτο πρὸ τῶν ὠραίων πυλῶν, ὅπως καὶ ὅταν ὁ γάμος ἐτελεῖτο ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸν ἀρραβῶνα.

Βαθμηδὸν γιὰ διαφόρους λόγους, πού δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐκθέσωμε, ἡ ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν θεία λειτουργία, εἴτε τὴν τελεία εἴτε τὴν προηγιασμένη. Ἡ Ἀκολουθία ὅμως ἐξηκολούθησε νὰ τελῆται ὅπως καὶ πρὶν πρὸ τῆς ὠραίας πύλης, ὁ ἱερεὺς ἴστατο μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐποποθετοῦντο ὄχι πλέον τὰ Προηγιασμένα, ἀλλὰ μόνον οἱ στέφανοι καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον. Ἡ ἐνδιάμεσος αὐτῆ πρᾶξις τηρεῖται ἀκόμη σὲ ὠρισμένα μέρη. Τελικῶς ὅμως, κατὰ μίμησι ἴσως τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐτελεῖτο εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ κοντὰ στὸ «τραπέζιον», ὅπου τώρα ἐτελεῖτο καὶ ὁ ἀρραβῶν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐτίθεντο καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαιοῦντα γιὰ τὶς δύο τελετές, ἐκτός δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ δακτύλιοι, οἱ στέφανοι καὶ τὸ κοινὸν ποτήριον. Ἡ ἁγία τράπεζα δὲν ἐχρησιμοποιοεῖτο πλέον, διότι τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἔπαυσε νὰ συνδέεται πρὸς τὴν θεία κοινωνία. Οἱ ἱερεῖς ἐστέκοντο μεταξὺ τοῦ τραπέζιου καὶ τῶν νεονύμφων, ὅπως ἀρχικῶς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἢ, ἂν ὁ χῶρος δὲν ἦτο ἀρκετός, πίσω ἀπ' αὐτό, μεταξὺ δηλαδὴ αὐτοῦ καὶ τῆς ὠραίας πύλης κατὰ τὸν τρόπο πού ἐστέκοντο στὴν ἀρχαία ἐκκλησία οἱ ἱερεῖς, πίσω δηλαδὴ ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον. Τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἀδιάφορο.

Ἐφ' ὅσον, δὲν ἐξετάζομε ἂν καλῶς ἢ κακῶς, ἡ ἀκολουθία τῶν μνήστρων καὶ τοῦ γάμου ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν θεία λειτουργία ἢ φυσικὴ ἐξέλιξις ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἡ διάταξις τοῦ Εὐχολογίου παρουσιάζεται ὡς ἀναχρονιστικὴ. ☩.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἔτσι καλεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό (Α΄ Κορινθ. ιε΄ 47). Ἄς δοῦμε ὀλόκληρο τὸ σχετικὸ χωρίο: «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ». Στὴν παράφραση τοῦ Π. Τρεμπέλα, τὸ χωρίο ἀποδίδεται ὡς ἐξῆς: «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὴν γῆν, χωματένιος. Ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ μαζί με τὴν θείαν του φύσιν προσέλαβε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην» (Ἡ Καινὴ Διαθήκη, μετὰ συντόμου ἐρμηνείας, αἱ Ἐπιστολαὶ καὶ ἡ Ἀποκάλυψις, ἔκδ. 9, Ἀθῆναι 1967).

Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Ἀδάμ. «Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν», διηγεῖται ἡ Γένεση (β΄ 7). Μετὰ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, ἡ ἀνθρώπινη φύση φθάρθηκε καὶ ἔμεινε κυριολεκτικὰ χοϊκὴ.

Ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Ἡ δικὴ του προέλευση δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ χοῦμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ. Ὁ Ἰησοῦς, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, προσέλαβε τὴ φύση μας καὶ τὴ θέωσε. Τῆς ἀνοιξε τὸν δρόμο ἐπιστροφῆς στὸν Θεό, «ἀνεμόρφωσε τὸ ἀρχαῖο κάλλος» τῆς, ὅπως ψάλλει ἡ Ἐκκλησία. Τῆς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ εἰσέλθῃ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, νὰ πάρῃ, μέσα στὴν ἐνέργεια τῆς θείας φύσεως, τὴ δόξα, τὴ μακαριότητα καὶ τὴν ἀθανασία αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐνωμένοι με τὸν Χριστό, σὰν μέλη τῆς ἁγίας του Ἐκκλησίας, ἀνήκουμε στὸν δεῦτερο ἄνθρωπο, τὸν ἄνθρωπο τῆς ἀφθαρσίας, τῆς οὐράνιας προελεύσεως καὶ καταλήξεως. Ὅπως Ἐκεῖνος, «θανάτῳ θάνατον πατήσας», ἐπέστρεψε στὴν οὐράνια ζωὴ, ἔτσι καὶ ἔμεῖς. Μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ζωοποιούμεσθε ἐν Χριστῷ, κατακτᾶμε τὸν Παράδεισο. Μποροῦμε νὰ νικήσουμε τὴν ἁμαρτία, νὰ θραύσουμε τὰ δεσμὰ καὶ νὰ ὑψωθοῦμε ἀπὸ τὴ χοϊκότητα στὴ θεότητα. «Ὁ ἄνθρωπος, με τὴ θεία χάρι, ἔγινε ὁμοιος με τὸν Θεὸ καὶ συμμετέχει στὴ θεότητα του» (Πασκάλ, Σκέψεις, Μετάφρασις Π. Ἀντωνοπούλου, Ἀθῆναι 1970, σ. 144).

Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτό, χρειάζεται νὰ ἑναρμονίσουμε τὴ θέ-

λησή μας με τὸ θεῖο θέλημα, νὰ ἀγωνισθοῦμε κατὰ τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου», καὶ νὰ γίνουμε εὐαγγελικὰ ἐνάρετοι, ἀκολουθώντας τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου, ποῦ εἶπε: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν» (Ματθ. ια' 12).

Ὁ Νικόλαος Καβάσιλας γράφει: «Ὅταν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου φωτίσουν τὴν αἴθουσαν μιᾶς οἰκίας, τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς λυχνίας δὲν φαίνεται πλέον καὶ δὲν ἐλκύει τὴν προσοχὴν κανενός. Ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς κυριαρχεῖ καὶ δεσπάζει ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα φῶτα. Κατὰ παρόμοιον τρόπον εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ τῶν μυστηρίων (τῆς Ἐκκλησίας) ἢ λαμπρότης καὶ ἢ ἀκτινοβολία τῆς οὐρανόζωης, κυριαρχεῖ εἰς τὴν ψυχὴν, νικᾷ τὸ φθαρτὸν κάλλος τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀμαρτίας καὶ σβήνει κάθε ἄλλην φαινομενικὴν λαμπρότητα... Αὐτὸν τὸν δρόμον ἐχάραξεν ὁ Κύριος, διὰ νὰ τὸν βαδίσωμεν καὶ ἡμεῖς. Αὐτὴν τὴν θύραν τῆς νέας ζωῆς ἤνοιξεν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ δὲν τὴν ἔκλεισε μετὰ τὴν ἀνάληψίν του πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ τὴν ἀφήκεν ἀνοικτήν, διὰ νὰ εἰσερχώμεθα ἡμεῖς» (Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ Χριστιανικὴ ζωὴ, ἀπόδοσις εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἔκδ. «Ζωῆς», Ἀθῆναι 1954, σ. 19).

Ἐνας μέγας ὀρθόδοξος θεολόγος τῶν νεωτέρων χρόνων γράφει ὅτι ὁ καθένας σώζεται ἐνωμένος μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὁ καθένας χάνεται μόνος του. Ἀλήθεια βαθεῖα καὶ ἀναμφισβήτητη. Ἡ μυστηριακὴ ἔνωση μετὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι τὸ ἐχέγγυο τῆς σωτηρίας. Ἡ ἀπομόνωση καὶ ἡ ἀνυπακοὴ εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς ἀπώλειας. Ὅποιος στηρίζεται στὸ ἐγὼ του, βρίσκεται στὴ διάθεση τοῦ Διαβόλου. Ὅποιος στηρίζεται στὴν «πέτρα», τὸν βράχο ποῦ εἶναι ὁ Χριστός, δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ τὴν ἀπώλεια. Μοιάζει μετὰ τὸ σπῖτι τὸ γερὰ θεμελιωμένο, ποῦ οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ νεροσυρμὲς δὲν μποροῦν νὰ τὸ γκρεμίσουν.

Μέσα στὴν Ἐκκλησίαν δὲν εἶναι ὁ προσωπικὸς μας μόνος ἀγὼν ποῦ μᾶς σώζει. Εἶναι καὶ τὸ δυναμικὸ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ποῦ μᾶς προστατεύει καὶ μᾶς ἐνισχύει. Κυρίως ἡ ἐνεργὸς καὶ ἀγνή συμμετοχὴ μας στὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας μᾶς διατηρεῖ μακριὰ ἀπὸ τὴ θανάσιμη ἐπιρροὴ τοῦ κακοῦ. Ἔτσι, ὁ πραγματικὸς ἐχθρὸς τοῦ πιστοῦ, ὁ μόνος ποῦ μπορεῖ νὰ λογαριασθῇ, εἶναι ὁ ἑαυτὸς του. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἔλεγε ὅτι «τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς παραβλάψαι δύναται» (Migne P.G. 52, 459 κ. ἐξ.). Ὅταν κανεὶς ἔχη τὴ θέλησίν του ἀγκυροβολημένη στὸ θεῖο θέλημα, ὅταν εἶναι ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ὅλα μποροῦν νὰ ἔλθουν κατεπάνω του, κάθε ἀντιξοότης μπορεῖ νὰ τὸν χτυ-

πήση. Δὲν θὰ πάθῃ τίποτε. Γιατὶ εἶναι ἓνα μὲ τὸν παντοδύναμο Κύριο, ἓνα μὲ τὴν παντοδύναμη Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας καὶ «πύλαι ἕδου οὐ κατισχύουσι». Ἀντίθετα, ἂν ἀφεθῆ ὁ ἑαυτοῦ, ἂν χάσῃ τὴ συνάφεια μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία, θὰ ἀποδειχθῆ ἔρμαιο τοῦ κακοῦ, θὰ ὑποκύψῃ καὶ θὰ παρασυρθῆ στὴν ἀπώλεια. Εἶναι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὁ χοϊκός, καὶ ὄχι ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος, ὁ ἐπουράνιος.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

*

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα.**— **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Θρησκεία καὶ Φυσικὴς Ἐπιστῆμες.— **Ἰωάννου τῆς Κρονστάδης**, Ὁ Σταυρὸς μας καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Μετάφρασις **Ἀρχιμ. Μελετίου Καλαμαρά.**— **Ἀρχιμ. Καλλινίκου Καρούσου**, Σχεδιάγραμμα ὁμιλίας διὰ μαθητὰς Γυμνασίου. Παρακλήσεις πρὸς ἐξομολόγησιν.— **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μὲ τὸν Ὀρθόδοξο Μοναχισμό.— **Κ.Β.Α.** Ἡμέραι περισυλλογῆς.— **Πρωτοπρ. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Τὰ ἐνοριακά - ἐκκλησιαστικά πλαίσια τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.— **Δημήτρη Σ. Φερούση**, Ἡ κοινὴ γνώμη.— **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰ, κανονικὰ καὶ ἄλλες ἀπορίες.— **Βασ. Μουστάκη**, Ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι.